



SELÇUK (İZMİR)

KENTSEL + 3. DERECE ARKEOLOJİK SİT ALANI

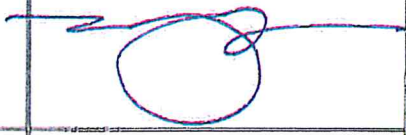
VE ETKİLEŞİM GEÇİŞ SAHASI

KORUMA AMAÇLI NAZIM İMAR PLANI

AÇIKLAMA RAPORU

SELÇUK (İZMİR)
KENTSEL+3.DERECE ARKEOLOJİK SİT ALANI VE ETKİLEŞİM GEÇİŞ SAHASI
KORUMA AMAÇLI İMAR PLANI

PLANLAMA EKİBİ

| | | |
|----------------------|------------------|---|
| Necati UYAR | Şehir Plancısı |  |
| Hüseyin YELDİREN | Şehir Plancısı |  |
| İnayet Fatma EREN | Restoratör Mimar |  |
| Cengiz GÜRBİYİK | Sanat Tarihçisi |  |
| Özlem ERSAVAŞ ATAÇAY | Sosyolog |  |
| Yücel PEHLİVAN | Arkeolog |  |
| Ayşen ÇALOĞLU SEVİM | Peyzaj Mimarı |  |

Meclis Kararı No : 05.35

Meclis Kararı Tarihi : 09.01.2023

Muştafa Tuğcu SOYER
İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

| | | |
|-------|--|----|
| 1 | PLANLAMA ALANINA İLİŞKİN GENEL BİLGİLER..... | 1 |
| 1.1 | Planlama Alanının Tanımı ve Konumu | 1 |
| 1.2 | Ulaşım Bağlantıları | 2 |
| 1.3 | Doğal Yapı | 3 |
| 1.3.1 | İklim Özellikleri | 3 |
| 1.3.2 | Topoğrafya Özellikleri ve Eğim | 6 |
| 1.3.3 | Toprak Özellikleri | 6 |
| 1.3.4 | Flora ve Fauna..... | 7 |
| 1.3.5 | Çevresel Kaynaklar | 7 |
| 1.4 | Jeolojik Yapı ve Yerleşime Uygunluk Değerlendirmesi..... | 8 |
| 1.4.1 | Mühendislik Problemleri Açısından Önlem Alınabilecek Alanlar (ÖA-5)..... | 10 |
| 1.4.2 | Sıvılaşma Tehlikesi Açısından Önlemler Alanlar (ÖA-1.1)..... | 11 |
| 1.4.3 | Önlem Alınabilecek Nitelikte Sorunlu Alanlar (ÖA-2.1) | 12 |
| 1.4.4 | Su Baskını Açısından Önlemler Alanlar (ÖA-3) | 12 |
| 1.5 | Demografik ve Ekonomik Yapı Özellikleri | 13 |
| 1.5.1 | Nüfus Gelişimi, Kentsel-Kırsal Nüfus Dengesi ve Nüfus Yapısı | 13 |
| 1.5.2 | Nüfusun Yapısı..... | 14 |
| 1.5.3 | Sosyo-ekonomik Gelişmişlik Düzeyi..... | 15 |
| 1.6 | Sektörel Yapı | 16 |
| 1.6.1 | Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH)..... | 16 |
| 1.6.2 | İstihdam | 16 |
| 1.7 | Yerleşmenin Tarihsel Gelişimi ve Kentin Mekânsal Oluşumu | 17 |
| 1.7.1 | Tarihsel Gelişim..... | 17 |
| 1.7.1 | Mekansal Oluşum..... | 28 |
| 2 | MEVCUT PLAN KARARLARI | 29 |
| 2.1 | Çevre Düzeni Planları | 29 |
| 2.1.1 | İzmir-Manisa Planlama Bölgesi Çevre Düzeni Planı | 29 |
| 2.1.2 | Seferihisar-Dilek Yarımadası Kıyı Kesimi Çevre Düzeni Planı..... | 30 |
| 2.1.3 | İzmir Büyükşehir Bütünü 1/25.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı..... | 30 |
| 2.2 | Nazım ve Uygulama İmar Planları..... | 32 |
| 2.2.1 | Selçuk Nazım İmar Planı..... | 32 |
| 2.2.2 | Selçuk Uygulama İmar Planı | 34 |
| 2.2.3 | Efes Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı..... | 35 |
| 2.2.4 | Selçuk Kentsel Sit Koruma Amaçlı İmar Planı..... | 37 |

| | | |
|-------|--|----|
| 3 | KORUMAYA YÖNELİK KARARLAR..... | 38 |
| 3.1 | Sit Sınırlarının Biçimlenme Süreci | 38 |
| 3.2 | Etkileşim Geçiş Sahası Sınırlarının Belirlenmesi..... | 39 |
| 3.3 | Yapı ve Parsel Tescil Kararları..... | 41 |
| 3.4 | Tescile Önerilen Yapılar | 42 |
| 4 | PLANLAMA KARARLARI | 43 |
| 4.1 | Planlama Alanı ve Genel Yaklaşım..... | 43 |
| 4.2 | Kentsel+3.Derece Arkeolojik Sit Alanına İlişkin Kararlar | 44 |
| 4.3 | Etkileşim Geçiş Sahasına İlişkin Kararlar..... | 44 |
| 4.3.1 | Konut Alanları ve Ticaret+Konut Karma Kullanım Alanları | 44 |
| 4.3.2 | Kentsel Çalışma Alanları..... | 45 |
| 4.3.3 | Sosyal ve Teknik Altyapı Alanları | 46 |
| 4.3.4 | Ulaşım-Erişime Yönelik Kararlar | 47 |
| 4.3.5 | Alan Kullanım Durumu..... | 47 |

ŞEKİLLER

| | | |
|-----------|--|----|
| Şekil 1-1 | Planlama Alanının Konumu | 1 |
| Şekil 1-2 | Jeolojik Etüt Kapsamında Ele Alınan Bölgeler | 9 |
| Şekil 1-3 | Efes çevresindeki höyükler; Çukuriçi ve Arvalya höyükleri | 17 |
| Şekil 1-4 | Tarihsel Gelişim-1..... | 19 |
| Şekil 1-5 | Tarihsel Gelişim-2..... | 19 |
| Şekil 1-6 | Roma Dönemi Yapıları..... | 20 |
| Şekil 1-7 | Tarihsel Gelişim-3..... | 21 |
| Şekil 1-8 | Tarihsel Gelişim-4..... | 21 |
| Şekil 1-9 | İsabey Camii 1800'lü yıllar | 25 |
| Şekil 2-1 | İzmir- Manisa Planlama Bölgesi 1/100.000 Çevre Düzeni Planı | 29 |
| Şekil 2-2 | Seferihisar Dilek Yarımadası Çevre Düzeni Planı..... | 30 |
| Şekil 2-3 | İzmir Büyükşehir Bütünü 1/25.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı..... | 31 |
| Şekil 2-4 | Selçuk Nazım İmar Planı | 33 |
| Şekil 2-5 | Selçuk Onaylı Uygulama İmar Planı | 34 |
| Şekil 2-6 | Efes Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı..... | 35 |
| Şekil 2-7 | Selçuk Kentsel Sit Alanı Koruma Amaçlı İmar Planı..... | 37 |
| Şekil 3-1 | Kentsel+3.Derece Arkeolojik Sit Alanı ve Etkileşim Geçiş Sahası Sınırları..... | 38 |
| Şekil 3-2 | Efes Yönetim Alanı Sınırı..... | 40 |
| Şekil 4-1 | Planlama Alanı Sınırları..... | 43 |

TABLULAR

| | |
|--|----|
| Tablo 1-1 Bölgelere Göre Yerleşime Uygunluk Değerlendirmesi Sonuçları | 10 |
| Tablo 1-2 10 yıllık periyotlarla nüfus | 13 |
| Tablo 1-3 Nüfusun yapısı (2021 yılı) | 14 |
| Tablo 1-4 Bağımlılık oranı (2021 yılı) | 14 |
| Tablo 1-5 Okur-yazarlık durumu (6+ yaş) | 14 |
| Tablo 1-6 Bitirilen eğitim düzeyi (6+ yaş) | 14 |
| Tablo 1-7 Toplam ve Kişi Başına GSYH ve son 10 yıllık süreçteki değişimi (Türkiye ve İzmir)..... | 16 |
| Tablo 1-8 İzmir ilinde GSYH'nın Sektörel Dağılımı | 16 |
| Tablo 1-9 İstihdam Edilenlerin Sektörel Dağılımı..... | 16 |
| Tablo 3-1 Planlama Alanı İçinde Bulunan Tescil Kararları | 41 |
| Tablo 4-3 Planlama Alanı Bütününde Alan Kullanımı..... | 47 |

FOTOĞRAFLAR

| | |
|--|----|
| Fotoğraf 1.1 Ayasuluk Kalesi | 7 |
| Fotoğraf 1.2 Efes Antik Kenti..... | 7 |
| Fotoğraf 1.3 St. Jean Bazilikası Maket | 24 |
| Fotoğraf 1.4 Artemis Tapınağı Alanından İsabey Camii ve Selçuk Kalesi Görünümü (1890'lar)..... | 26 |
| Fotoğraf 1.5 Su Kemerleri-İstasyon ve Ayasuluk Kalesi (1890'lar) | 26 |
| Fotoğraf 1.6 Ayasuluk Kalesi'nden Günümüzde Selçuk Kentinin kurulu olduğu alana bakış (1890'lar) | 27 |
| Fotoğraf 1.3 Su Kemerleri-İstasyon ve Ayasuluk Kalesi (1930'lar) | 27 |
| Fotoğraf 3.1 Tescile Önerilen 1.Yapı..... | 42 |
| Fotoğraf 3.2 Tescile Önerilen 2.Yapı..... | 42 |

GRAFİKLER

| | |
|---|----|
| Grafik 1-1 Ortalama sıcaklık ve yağış (°C-mm)..... | 3 |
| Grafik 1-2 Bulutlu, Güneşli, Yağışlı Günler (Gün Sayısı) | 4 |
| Grafik 1-3 Maksimum Sıcaklıklar (°C) | 4 |
| Grafik 1-4 Yağış Miktarı (mm) | 5 |
| Grafik 1-5 Rüzgar Gücü (km/sa)..... | 5 |
| Grafik 1-6 Selçuk İlçesi 1940-2020 yıllarını kapsayan uzun dönem nüfus artış grafiği..... | 13 |
| Grafik 1-8 2000 kır-kent nüfusu | 13 |
| Grafik 1-9 2010 kır-kent nüfusu | 13 |
| Grafik 1-10 2020 kır-kent nüfusu | 13 |



ÖNSÖZ

1/5000 Ölçekli Selçuk Nazım İmar Planı, İzmir Büyükşehir Belediye Meclisi'nin 15.04.2016 tarih, 97509404.301.05.421 sayılı kararı ile uygun görülerek, İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığınca 20.05.2016 tarihinde onaylanmıştır. Selçuk ilçe merkezinde 1989 yılında sınırları belirlenmiş olan ve onaylı 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı İmar Planı bulunan Kentsel Sit Alanı, onaylı nazım imar planının sınırları dışında bırakılmış olup, onaylı koruma amaçlı nazım imar planı ise bulunmamaktadır. Diğer yandan, İzmir 1 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından alınan 11.09.2018 tarih 7997 sayılı karar ile Kentsel Sit Alanı aynı zamanda 3. Derece Arkeolojik Sit olarak da tescil edilmiştir. Aynı karar ile UNESCO Dünya Kültür Mirası Listesi'nde yer alan Efes Antik Kenti'nin 1. Derece Arkeolojik Sit Alanı sınırları ile İzmir-Aydın karayolu arasında kalan ve Efes Yönetim Alanı sınırları içine Tampon Bölge olarak bulunan alanlar da Etkileşim Geçiş Sahası olarak belirlenmiştir. Etkileşim Geçiş Sahası olarak belirlenen alanların tamamı Selçuk Nazım Nazım İmar Planı sınırları içinde kalmaktadır.

Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı çalışmasının kapsamına, onaylı nazım imar planı bulunmayan Kentsel + 3. Derece Arkeolojik Sit alanlarının yanı sıra Selçuk Nazım İmar Planı sınırları içinde bulunan, planın onayından sonra Etkileşim Geçiş Sahası olarak tanımlanmış olan alanlar dahil edilmiş ve bir bütün olarak Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı önerisi hazırlanmıştır.

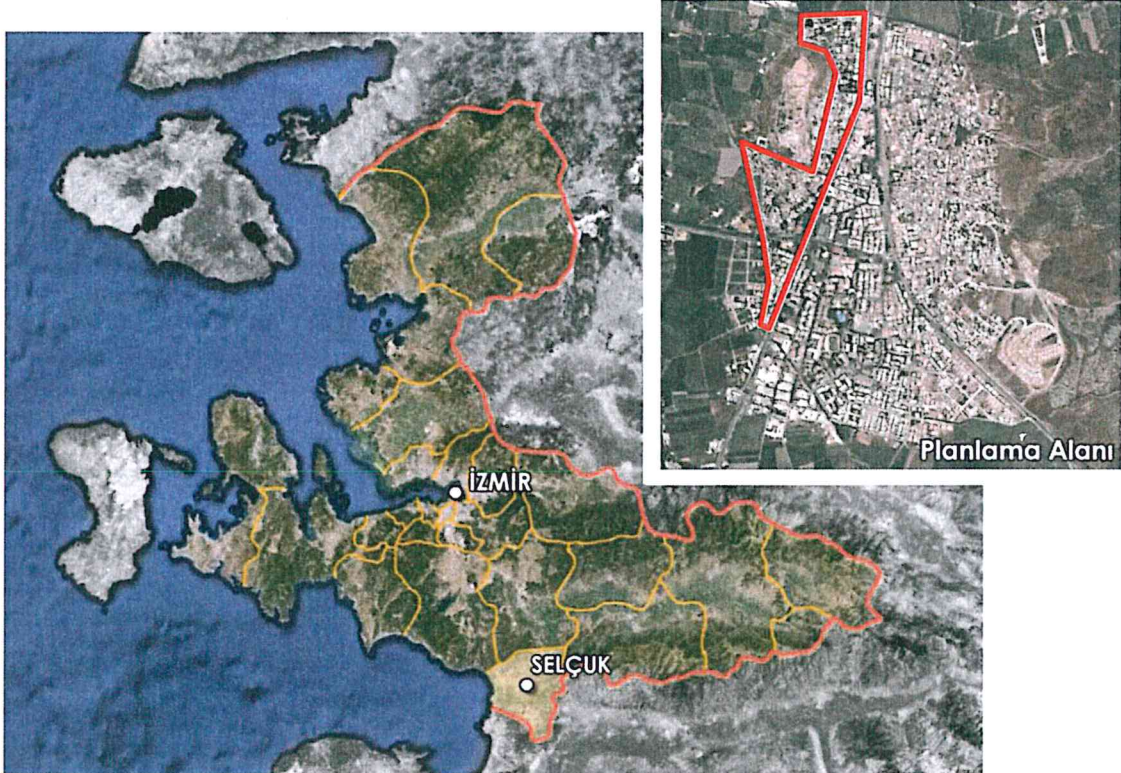
1 PLANLAMA ALANINA İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

1.1 Planlama Alanının Tanımı ve Konumu

Selçuk ilçe merkezi, İzmir ilinin güney kesiminde, il merkezine yaklaşık 76 km uzaklıkta ve İzmir-Aydın karayolu üzerinde konumlanmaktadır. İlçenin kuzeyinde Torbalı, kuzeybatısında Menderes, kuzeydoğusunda Tire, doğusunda Aydın iline bağlı Germencik ve güneyinde Aydın iline bağlı Kuşadası ilçeleri yer almaktadır. Selçuk ilçesinin batı yönünden Ege Denizi'ne kıyısı bulunmaktadır.

Planlama alanı, geçmişten günümüze kadar üst ölçekli plan kararlarının varlığı, yerleşim çevresinin verimli tarım alanları, arkeolojik sit alanları ve eğimli sırtlar ile tanımlı ve sınırlanmış olması nedeniyle saçaklanmadan gelişmiş olan Selçuk ilçe merkezini ikiye bölen İzmir-Aydın karayolunun batısında kalan, Kentsel+3.Derece Arkeolojik Sit alanı ile bu alanın kuzey ve güneyinde belirlenmiş olan Etkileşim Geçiş Sahalarından oluşmaktadır. Karayolunun batısında kalan ve bu planlama çalışmasına konu olan alanların dışındaki yerleşim bölgeleri ise 1. Ve 3. Derece arkeolojik sit alanı olarak koruma altına alınmış alanlardan olup, bu alanlara ilişkin koruma amaçlı imar planları bulunmaktadır. Benzer biçimde, planlama alanının ve İzmir-Aydın Karayolunun doğusunda kalan alanlara ilişkin Nazım ve Uygulama imar planlarının revizyon çalışmaları da tamamlanmış durumdadır.

Şekil 1-1 Planlama Alanının Konumu





Planlama alanına ilişkin koruma amaçlı imar planı çalışmalarının tamamlanması ile birlikte, fiziksel açıdan bir bütün olan Selçuk kentinde, statü farklılaşması nedeniyle farklı planlama çalışmalarına konu olmuş olan tüm alanların bütünleşmesi de sağlanmış olacak, ilçe merkezinde nazım ve uygulama imar planı ölçeğinde plansız alan kalmamış olacaktır.

Antik Efes kentinin kurulduğu ve tarih boyu yaşamın sürdüğü topraklarda, günümüzde yaşama ev sahipliği yapan Selçuk kenti, idari açıdan İzmir iline bağlı bir ilçe merkezidir. Belediye hizmetleri açısından bakıldığında planlama alanı İzmir Büyükşehir Belediyesi ile il genelinde var olan 30 ilçe belediyesinden biri olan Selçuk Belediyesi sınırları içinde yer almaktadır.

2004 yılında çıkarılan 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin sınırları 50 km. yarıçaplı alana genişletilmiş, bu düzenleme ile Selçuk ilçe merkezi de İzmir Büyükşehir Belediyesi sınırları içine dahil edilmiştir. 2012 yılında çıkarılan 6360 sayılı Kanun ile Büyükşehir Belediyesi sınırları il genelinde genişletilirken, Selçuk ilçesinin tamamı Büyükşehir Belediyesi içine girmiş, Selçuk ilçe sınırları içindeki tüm alanlar da Selçuk Belediyesi sınırları içine dahil edilmiştir.

6360 sayılı Kanun ile yapılan düzenleme uyarınca, Selçuk İlçesi sınırları içinde yer alan Belevi Beldesi ile Acarlar Köyü, Barutçu Köyü, Çamlık Köyü, Gökçealan Köyü, Havuççulu Köyü, Sultaniye Köyü, Şirince Köyü ve Zeytinköy'ün; 30 Mart 2014 Yerel Yönetim Seçimleri sonrasında tüzel kişilikleri sona ererek mahalle statüsüne geçmişlerdir. Günümüzde Selçuk kent merkezi mahalleleri; Atatürk, Cumhuriyet, İsabey, Ondört Mayıs ve Zafer mahalleleridir.

Planlama alanında bulunan Kentsel+3.Derece Arkeolojik Sit Alanı ve Etkileşim Geçiş Sahası'nın güney bölümü Atatürk Mahallesi sınırları içinde yer alırken, Etkileşim Geçiş Sahası'nın kuzey bölümü ise İsabey Mahallesi sınırları içinde kalmaktadır.

1.2 Ulaşım Bağlantıları

Selçuk kentine ulaşım doğrudan karayolu ve demiryolu ile sağlanabilirken, bunun yanı sıra karayolu ve demiryolu aktarması ile havayolu ve denizyolu ulaşımı olanakları da bulunmaktadır. Kente temel karayolu ulaşımı, İzmir-Aydın Karayolu ile sağlanmaktadır.

İzmir-Aydın otoyolundan kente erişim sağlamak istendiğinde ise Belevi Mahallesi'nde bulunan otoyol çıkışından, İzmir-Aydın karayoluna geçiş yapılarak erişmek olanaklıdır. İzmir-Aydın Otoyolu'nun Belevi girişlerine yaklaşık 13 km uzaklıkta konumlanmış olan Selçuk'a erişim sağlayan bir başka karayolu bağlantısı, İzmir'in güney sahillerini kateden, İzmir-Çeşme Karayolu'ndan Güzelbahçe'de ayrılarak, Seferihisar üzerinden Doğanbey, Ürkmez, Gümüldür ve Özdere yerleşmelerini geçen yoldan sağlanmaktadır. Bu yola Menderes ilçesinin Ahmetbeyli mahallesi üzerinden de erişme olanağı bulunmaktadır. İzmir ve çevre yerleşmelerden Kuşadası ilçe merkezine erişim Selçuk ilçesine bağlantı sağlayan yollar kullanılarak gerçekleştirilmektedir. Benzer biçimde, Şirince Mahallesi'ne erişim de Selçuk ilçe merkezinden, İzmir-Aydın Karayolu üzerinden ayrılan bir yol ile sağlanmaktadır.

Selçuk, karayolu bağlantısının yanı sıra, demiryolu ile erişim olanağına da sahip olan yerleşmelerdendir. İzmir-Aydın-Denizli aksından, İzmir ile güney ve güneydoğu bölgelerinin

demiryolu bağlantısını sağlayan hat, Selçuk kent merkezinden geçmektedir. Demiryolu ile İzmir'e 77 km uzaklıkta yer alan Selçuk kentinin, Aydın il merkezine demiryolu uzaklığı ise 55 km'dir. İzmir-Selçuk arasında bağlantıyı sağlayan, bunun yanında İzmir'den ülkenin diğer bölümlerine demiryolu üzerinden bağlantı sağlayan demiryolu aksı, aynı zamanda demiryolundan 59 km uzaklıkta yer alan Adnan Menderes Havalimanı'na da doğrudan bağlantı olanağı sağlamaktadır.

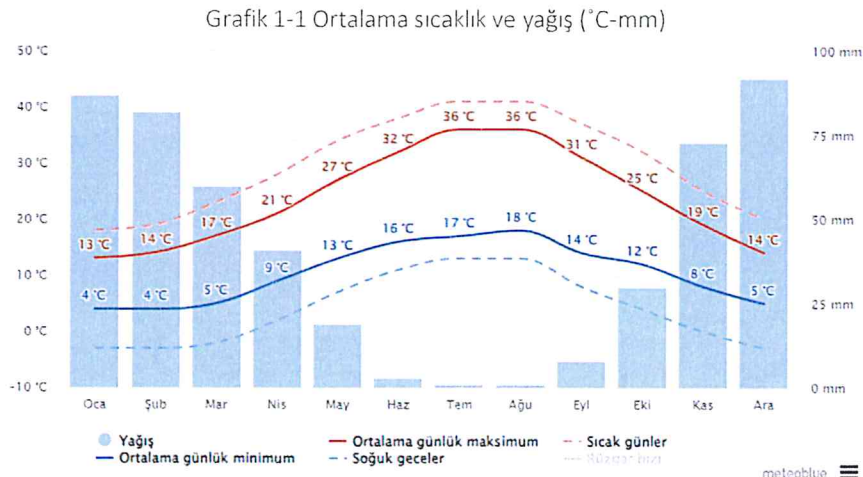
İzmir kentinin en önemli raylı toplu taşıma hattı olan ve kuzeyde Aliağa ilçesine kadar erişimi olanaklı kılan İZBAN seferleri ile de ilin güneyinde de Selçuk ilçe merkezine erişim sağlanmaktadır.

Selçuk'a denizyolundan erişim iki farklı liman üzerinden sağlanmaktadır. Selçuk'un Pamucak sahilinde liman ve iskele olanaklarının bulunmayışı nedeniyle kente denizyolu ulaşımı için en yakın liman olan Kuşadası Limanı ile İzmir Alsancak Limanı kullanılmaktadır. Selçuk'un Kuşadası Limanı'na karayolu ile uzaklığı 21 km, Alsancak Limanı'na karayolu ile uzaklığı ise 76 km'dir. Alsancak Limanı ile karayolunun yanı sıra 77 km uzunluktaki demiryolu ile de bağlantı sağlanması olanaklıdır. Selçuk'a en yakın havalimanı İzmir Adnan Menderes Havalimanı'dır. Havalimanının Selçuk kent merkezine uzaklığı karayolu ile 61 km ve demiryolu ile 59 km'dir. Selçuk'ta bulunan Selçuk-Efes Havaalanı ise, yalnızca Türk Hava Kurumu tarafından eğitim amaçlı kullanılmakta olup sivil havacılık ve taşımacılık için kullanılmamaktadır.

1.3 Doğal Yapı

1.3.1 İklim Özellikleri

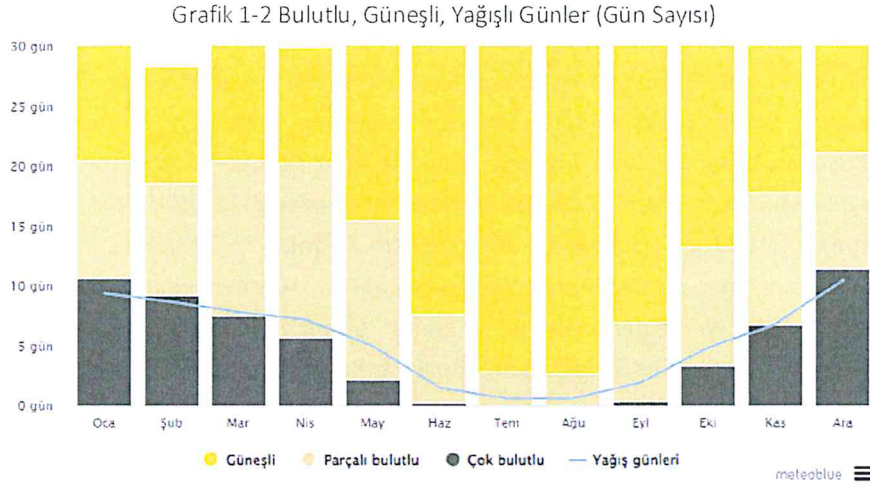
Selçuk ilçesinde tipik Akdeniz iklimi özellikleri hakimdir. Yazlar sıcak ve kurak geçerken, kış ayları ılık ve yağışlıdır. 30 yıllık hava durumu verileri ile yapılan uzun dönem çalışmasına göre: Selçuk'ta en sıcak ve yağışın en az olduğu aylar Temmuz ve Ağustos aylarıdır. Bu aylarda ortalama sıcaklık 36°C olarak ölçülmüştür. En yüksek sıcaklık aynı aylarda 41°C, en düşük sıcaklık ise Aralık ve Ocak aylarında -3°C olarak belirtilmiştir. Aralık ve Ocak aylarına ilişkin ortalama sıcaklık ise 13°C olarak ölçülmüştür (Grafik 1-1).



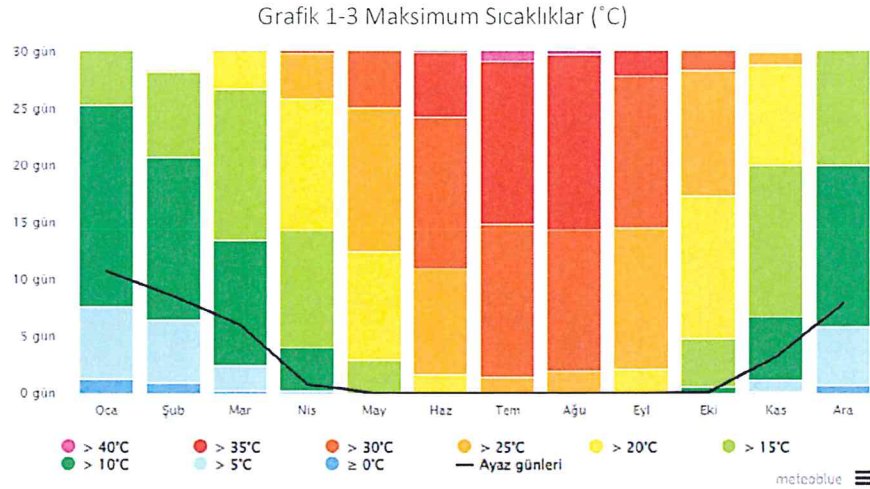
Kaynak: meteoblue.com



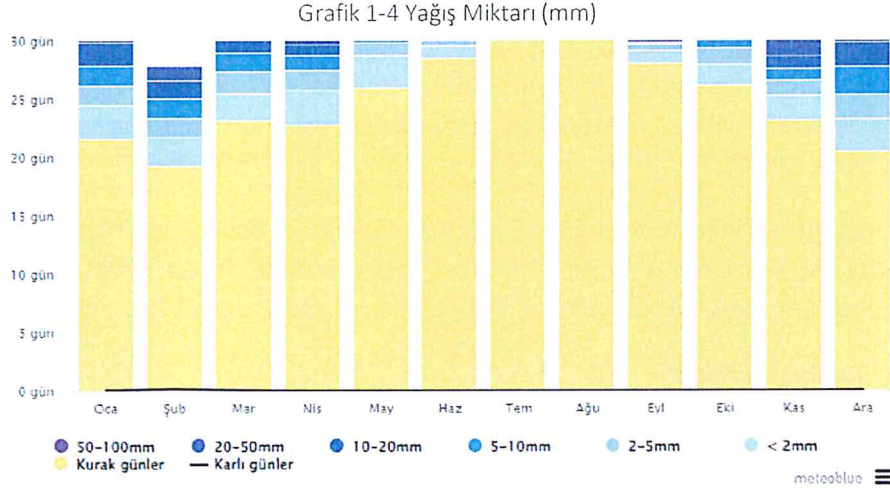
Paralel biçimde Selçuk ilçesi ve yakın çevresinde güneşli gün sayısının en fazla olduğu aylar Temmuz ve Ağustos ayları olup bu aylarda güneşli gün sayısı ortalama 28'dir. Ege Denizi'ne olan kıyısında var olan uzun kumsal ve güneşli gün sayısının çokluğu, ilçede turizm olanaklarını arttırmaktadır. Kış aylarında ise çok bulutlu gün sayısı ortalama 11 olup çok bulutlu günler en çok Aralık ve Ocak aylarında görülmekte, Temmuz ve Ağustos aylarında ise görülmemektedir (Grafik 1-2).



Uzun dönem verilerine göre ilçede maksimum sıcaklık Temmuz ve Ağustos aylarında genellikle 30°C üstünde olup zaman zaman 40°C üstüne çıkmaktadır. Aralık ve Ocak aylarında ise maksimum sıcaklık en yüksek 15-20°C arasındadır. Bu aylarda sıcaklık genellikle 10-15°C civarında seyretmekte, yalnızca birkaç gün 0°C'nin altına düşmektedir. Ekim-Nisan ayları arasındaki süreç, Ocak ayında en yüksek seviyede olmak üzere "ayaz günleri" olarak tanımlanmıştır (Grafik 1-3).

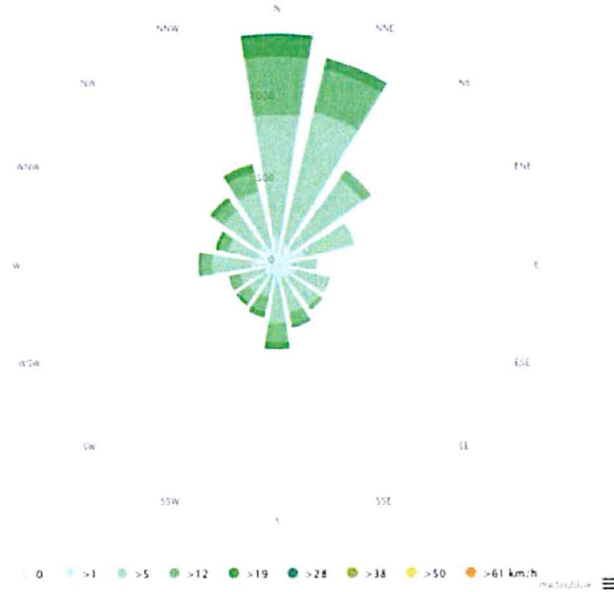


Selçuk ilçesinde Temmuz ve Ağustos ayları kurak geçmekte olup kış aylarında özellikle de Aralık ayında yağışlı gün sayısının en çok olduğu görülmektedir. Yağış miktarının en çok olduğu aylar ise Şubat ve Kasım ayları olup bu aylarda 50-100 mm'ye kadar yağış miktarı görülmektedir (Grafik 1-4).



Selçuk'ta yıl genelinde 5 km/sa hızın üzerinde rüzgar görülmekte olup rüzgar hızının en yüksek olduğu ay Temmuz, en düşük olduğu ay ise Ekim ayıdır. İlçede rüzgar yıl boyunca genellikle 20 km/sa hızın altında esmektedir. Selçuk'un 30 yıllık uzun dönem verileri doğrultusunda hazırlanmış olan rüzgar gülüne göre hakim rüzgar yönü kuzey ve kuzeydoğudur (Grafik 1-5).

Grafik 1-5 Rüzgar Gülü (km/sa)





1.3.2 Topoğrafya Özellikleri ve Eğim

Selçuk kentinin bulunduğu alan, üç tarafı yükseltilerle çevrili bir graben (çöküntü alanı) olup, batıdan Pamucak sahili ile Ege Denizi'ne açılan morfolojik bir yapıya sahiptir. Topoğrafya, doğudan batıya ani alçalmakta olup daha sonra düz bir çizgi halinde denize ulaşmaktadır. Güneyden kuzeye ise ani alçalımla Küçük Menderes Ovası'na inerek, bu kesimi düz bir hatla geçip, ani yükselim yapmaktadır. İlçe merkezinin güney, batı ve kuzey bölgeleri genellikle düze yakın (%5'in altında eğimli) topoğrafyaya sahiptir. Yerleşmede Selçuk Kalesi'nin bulunduğu bölgede ve yerleşmenin doğu bölgesinde eğim % 10'dan fazla olup yer yer % 40'lara kadar çıkmaktadır.

Planlama alanı içinde Kentsel Sit+3.Derece Arkeolojik Sit bölümünde eğim yer yer % 5-10 arasında olsa da, genel olarak % 5'in altındadır. Etkileşim Geçiş Sahası olarak tanımlanmış olan alanların da tamamı %0-5 arasında eğim düzeyine sahip, düz alanlardan oluşmaktadır.

1.3.3 Toprak Özellikleri

Selçuk ve çevresinin toprakları; alanın litolojik yapısı, topoğrafya ve iklim özelliklerine bağlı olarak farklı tipte topraklardan oluşmuştur. Selçuk ve çevresinde zonal toprak gruplarına dahil olan Kırmızı Akdeniz Toprakları (Terra Rossa), Kırmızı Kahverengi Akdeniz Toprakları, Kireçsiz Kahverengi Topraklar görülmektedir. Bölgede Azonal toprak grubundan Alüvyal Topraklar geniş yayılım göstermektedir. Selçuk Ovası'nın kuzeybatı kesiminde ise Organik Topraklar bulunmaktadır. Bölgede bulunan Azonal topraklardan bir diğer toprak grubu da Kolüvyal Topraklar'dır.

Toprak sınıfları açısından bakıldığında; Selçuk ve çevresinde tarımsal kullanıma uygun araziler sınıfına giren I., II., III., ve IV.sınıf araziler ova tabanında yayılış göstermektedir. Selçuk Ovası'nda I. ve II.sınıf araziler Kargılıkaya Tepe, Korudağ Tepe, Panayırdağı Tepesi'nin oluşturduğu hattın doğusunda kalan alanlarda geniş bir yayılım göstermektedir. I. ve II.sınıf araziler her türlü bitkinin yetiştirilmesine elverişli, eğimleri düz, iyi drenaj koşullarına sahip, kolay işlenebilir, derin, verimli topraklar olup bu sınıftaki araziler alüvyal ve kalüvyal topraklar üzerinde yer almaktadır. Ova tabanında bulunan III. ve IV. sınıf araziler ise belirtilen bu hattın batısında kalan alanlarda yayılış göstermektedir. Selçuk ve çevresinde V., VI., VII., VIII.sınıf araziler ise ova tabanının kıyı ve kıyı çevresi ile bu tabanın çevresindeki yüksek dağlık alanlarda yayılış göstermektedir.

Selçuk ve çevresindeki tarım alanlarının ova kesiminde sulu tarım yapılmakta olup tarım amacıyla kullanılan alanların büyük bölümü dikili tarım alanlarından oluşmaktadır. Sulu tarım yapılan ova kesiminde meyve bahçelerinin yaygın olup eğimli sırtlarda ise genel olarak zeytincilik yapılmaktadır.

5403 sayılı "Toprak Koruma ve Arazi Kullanım Kanunu" uyarınca Selçuk Nazım İmar Planı çalışmaları öncesinde alınan 04.04.2013 tarih ve 17923 sayılı kurum görüşünde, onaylı planı bulunan alanlar dışında oldukça sınırlı alanda gelişme alanı oluşturulması uygun görülmüştür. Planlama alanı dahil, geçmişte onaylanmış imar planı bulunan alanlar ise Kanun kapsamı dışında kaldığından herhangi bir kısıtlama getirilmemiştir.

1.3.4 Flora ve Fauna

Selçuk ve çevresindeki alanlar Akdeniz Flora Bölgesi içinde yer almaktadır. Günümüzde Selçuk çevresinde başlıca 4 vejetasyon tipi görülmektedir: “Kıyı Vejetasyonu”, “Sulak Alan Vejetasyonu”, “Çalı Vejetasyonu” ve “Orman Vejetasyonu”. Selçuk ve başta Meryemana, Bülbüldağı olmak üzere yakın çevrede çeşitli habitatlarda yapılan çalışmalar sonucu 342 takson saptanmıştır. Belirlenen taksonların büyük bölümü Doğu Akdeniz elementidir ve komopolitlerdir. Bölgede belirlenen endemik takson sayısı ise 10’dur.

Selçuk ilçesi içinde doğal özellikleri nedeniyle sulak alan, yaban hayatı geliştirme sahası ve tabiat parkı statüleri ile koruma altına alınmış alanlar mevcuttur. Selçuk ilçesi sınırlarında Zeytinköy mevkiinde yer alan, karabatakların konakladığı, Gebekirse Gölü Yaban Hayatı Geliştirme Sahası; tatlı ve tuzlu su ekosistemine sahip Gebekirse Gölü Sulak Alanı; Selçuk kentinin güneyindeki Meryemana Evi ve çevresindeki orman alanlarını kapsayan, arkeolojik, tarihi, kültürel, jeolojik, jeomorfolojik ve biyolojik kaynak değerlerine sahip Meryemana Tabiat Parkı; Belevi mevkiinde Küçük Menderes Deltası içerisinde yer alan, tatlı su ekosistemine sahip olan Belevi Gölü Sulak Alanı ilçe sınırları içindeki korunan alanlardır.

1.3.5 Çevresel Kaynaklar

Selçuk ilçesi coğrafi konumu nedeniyle doğal ve çevresel kaynak yönünden oldukça zengin olmakla birlikte tarihi ve arkeolojik önem taşıyan alanlara da sahiptir. Antik çağlardan günümüze ulaşan en önemli tarihi yerleşimlerden biri olan Efes Antik Kenti, Selçuk ilçesinin yanı sıra İzmir ilinin de en önemli çevresel ve tarihi değerlerinden biridir. Artemis Tapınağı alanı, St. Jean Bazilikası, İsabey Camii, İsabey Hamamları, Ayasuluk Kalesi de Selçuk kentindeki önemli çevresel değerlerdir.

Fotoğraf 1.1 Ayasuluk Kalesi



Fotoğraf 1.2 Efes Antik Kenti





1.4 Jeolojik Yapı ve Yerleşime Uygunluk Değerlendirmesi

“İzmir İli Selçuk İlçesi 484 Hektarlık Alanın 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planına Esas Jeolojik- Jeoteknik Etüt” çalışması gerçekleştirilmiş olup bu çalışma 16.04.2018 tarihinde İzmir Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğüne onaylanmış, Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı çalışmasında da, alana ilişkin onaylanmış son rapor olması nedeniyle bu rapor dikkate alınmıştır.

İnceleme alanında gözlenen jeolojik birimler, etüt alanı için arazide yapılan gözlem, çalışma ve laboratuvar deney sonuçları ışığında anlatılmıştır. Çalışma alanının oldukça büyük bir alanı kapsaması ve jeolojik birimlerin farklılıklar göstermesi nedeniyle yorum açısından kolaylık sağlaması amacıyla çalışma alanı farklı çalışma bölgelerine ayrılmıştır. Bu bölgeler; Selçuk kentinin kuzeyinde tarımsal sanayi alanı olarak ayrılmış bölgeyi kapsayan “B Bölgesi”, kentin kuzeydoğu, doğu ve güneydoğu kesimlerinde üst ölçekli planlarda gelişme alanı olarak belirlenmiş bölgeyi kapsayan “C, D ve E” ile daha önceden jeolojik etüt çalışması yapılmış kentin yerleşik alanını kapsayan “G Bölgesi”dir. Bu bölgelerde gözlenen jeolojik birimler şu şekildedir;

- **Yamaç molozu;** Yamaç Molozu birimi İnceleme alanının doğusunda topoğrafik yükseltilerin başladığı alanların eteklerinde ve İnceleme alanı kuzey batısında Selçuk Kalesi'nin bulunduğu alanın eteklerinde yer almaktadır.
- **Alüvyon birimi;** Sahada yatay ve düşük eğimli topoğrafyanın hakim olduğu G bölgesinin büyük bölümünde, B ve E bölgelerinde alanlarda alüvyonal ve yamaç molozu karakterli birimler yer almaktadır.
- **Şistler;** sahanın doğusunda C ve D bölgelerinde ise Menderes Metamorfiklerine ait şistler jeolojik birimleri oluşturmaktadır.
- **Mermer (rekrstalize kireçtaşı);** Topoğrafyanın yükseldiği ve Selçuk Kalesi'nin konumlu olduğu G bölgesinin batısında ve C bölgesinin bir bölümünde rekrstalize mermerler (rekrstalize kireçtaşı) yüzlek vermektedir.

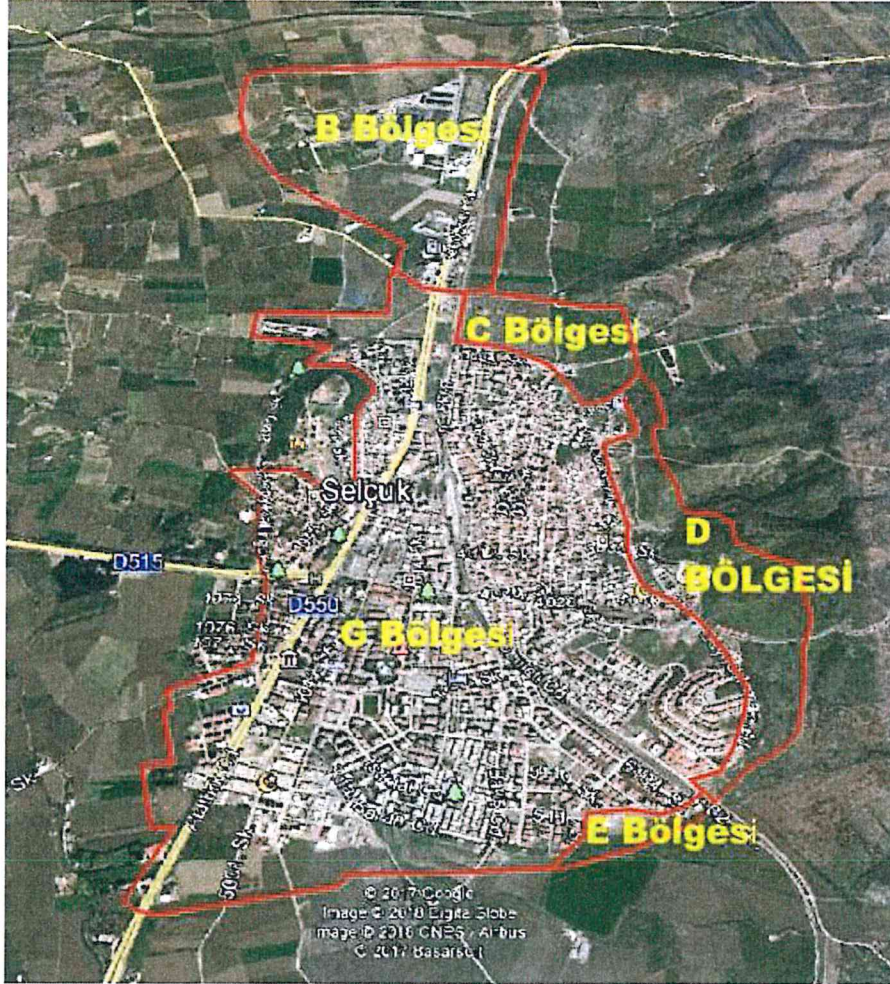
Sahada yatay ve düşük eğimli topoğrafyanın hakim olduğu G bölgesinin büyük bölümünde, B ve E bölgelerinde, alüvyonal ve yamaç molozu karakterli birimler yer almaktadır. Sahanın doğusunda C ve D bölgelerinde ise Menderes Metamorfiklerine ait şistler jeolojik birimleri oluşturmaktadır. Selçuk koruma amaçlı imar planı çalışmasına konu olan alan tamamıyla “**G Bölgesi**” olarak tanımlanan alan içinde kalmaktadır.

G Bölgesi: İnceleme alanının en büyük ölçekli bölgesini oluşturmaktadır. Bu bölgenin geneli yataya yakın eğimli olup alüvyonal çökellerle tanımlanmıştır. Bölgenin kuzey ve güney bölgesinde gözlenen alüvyonal çökeller daha ince taneli siltli kum yer yer killi silt bileşenli daha düşük relatif sıklığa sahip seviyelerden oluşmaktadır. Bu bölgelerde yer altı su seviyesi daha yüksek olup 6,00 - 10,00 metre aralığındadır. İlçe merkezinin orta kesimlerinde ise alüvyon biriminin karakteri, topografik eğim boyunca doğu-batı uzantılı derelerin taşıdığı alüvyonal yelpaze karakterli çakıllı siltli kum bileşenli daha iri taneli çökellerden oluşan relatif sıklığı daha yüksek özelliktedir. Bu bölgelerde yer altı suyu 10-15 metrenin altındadır. Çakıllar oranı ve boyutu dere yatakları kenarında daha

fazladır. Bölgede topografyanın yükselmeye başladığı bölgeler ise, çevrede yüzlek veren şistlerin ayrışma ürünlerinden oluşan yamaç molozu karakterli birimlerle örtülmüştür. Bu birim iri metamorfik kökenli çakıllar ve siltli kum özelliğinde matrisken oluşmakta ve az tutturulmuş özelliğindedir.

Bölgenin batısında ise Selçuk Kalesi'nin yer aldığı arkeolojik sit alanı olarak tanımlı bölgede kireçtaşı mermer birimi yüzlek vermektedir. Birimin üst seviyeleri az çatlaklı kırıklı yapıdadır. Çatlaklar kil dolguludur. Birimin eteklerinde topografik eğim % 10' nun üzerinde olup, bu bölgelerde kireçtaşı kökenli çakıl, blok boyutunda malzeme ve kumlu matrisken oluşan yamaç molozu birimi gözlenmiştir.

Şekil 1-2 Jeolojik Etüt Kapsamında Ele Alınan Bölgeler



"İzmir İli Selçuk İlçesi 484 Hektarlık Alanın 1/1000 Ölçekli Uygulama İmar Planına Esas Jeolojik-Jeoteknik Etüt Raporu" kapsamında yapılan jeolojik, jeoteknik ve jeofizik araştırmalar sonucunda alanın tamamı "**Önemli Alanlar**" kategorisinde yer almıştır. Jeolojik-Jeoteknik Etüt Raporu kapsamında planlama alanı 5 bölge olarak ele alınmış olup bu bölgelere göre yerleşime uygunluk değerlendirmesi aşağıda tablo halinde özetlenmiş, önemli alanlara ilişkin sınıflandırma aşağıda başlıklar halinde aktarılmıştır.



Tablo 1-1 Bölgelere Göre Yerleşime Uygunluk Değerlendirmesi Sonuçları

| Bölgeler | Yerleşime Uygunluk Değerlendirmesi | Simge |
|----------|--|--------|
| B | Mühendislik Problemleri Açısından (Oturma, Taşıma Gücü vb.) Önlem Alınabilecek Alanlar | ÖA-5.1 |
| | Sıvılaşma Tehlikesi Açısından Önlemler Alanlar | ÖA-1.1 |
| | Yüksek Yer Altı Su Seviyesi, Deniz Suyu Girişimi vb. Sorunlu Alanlar | ÖA-5.3 |
| C | Sıvılaşma Tehlikesi Açısından Önlemler Alanlar | ÖA-1.1 |
| | Mühendislik Problemleri Açısından (Oturma, Taşıma Gücü vb.) Önlem Alınabilecek Alanlar | ÖA-5.1 |
| D | Önlem Alınabilecek Nitelikte Stabilite Sorunlu Alanlar | ÖA-2.1 |
| E | Mühendislik Problemleri Açısından (Oturma, Taşıma Gücü vb.) Önlem Alınabilecek Alanlar | ÖA-5.1 |
| G | Sıvılaşma Tehlikesi Açısından Önlemler Alanlar (kısmen) | ÖA-1.1 |
| | Yüksek Yer Altı Su Seviyesi, Deniz Suyu Girişimi vb. Sorunlu Alanlar (kısmen) | ÖA-5.3 |
| | Mühendislik Problemleri Açısından (Oturma, Taşıma Gücü vb.) Önlem Alınabilecek Alanlar | ÖA-5.1 |
| | Su Baskını Açısından Önlemler Alanlar (kısmen) | ÖA-3 |
| | Önlem Alınabilecek Nitelikte Stabilite Sorunlu Alanlar (kısmen) | ÖA-2.1 |

1.4.1 Mühendislik Problemleri Açısından Önlem Alınabilecek Alanlar (ÖA-5)

1.4.1.1 Mühendislik Problemleri Açısından (Oturma ve Tasıma gücü vb.) Önlem Alınabilecek Alanlar (ÖA-5.1)

İnceleme alanının büyük bir bölümü, kuvaterner yaşlı iri taneli çakıl kum silt ve kil boyutunda bileşenlere sahip alüvyon çökellerden oluşmaktadır. Özellikle yüzeyde yer alan gevşek karakterli alüvyonal seviyenin karakteri gereği bu seviye düşük taşıma gücü değerlerine sahiptir. Sahada yapılaşma aşamasında, zeminden kaynaklanabilecek bu riskleri azaltmak için birtakım önlemler alınmalı ve bu önlemler mimari projeye ait parametrelere göre Zemin ve Temel Etüt Raporunun hazırlanması aşamasında detaylı olarak saptanmalıdır. Bu alanlarda (ÖA-5.1) alınacak önlemler şunlardır;

- Özellikle yüzeyde gözlenen düşük standard penetrasyon deneyi (SPT-N) değerine sahip seviyelerde, zeminden kaynaklanan farklı oturma, taşıma gücü ve olası sıvılaşma riski tarzı, mühendislik problemlerinin önlenmesi amacıyla gerekli uygun projeler geliştirilmelidir. Bina temel alanında sıkıştırma, radye temel seçimi bunlardan bazılarıdır. Ayrıca zemin ve temel etüt raporlarının hazırlanması aşamasında gerçek bina yüklerine göre oturma ve sıvılaşma analizleri yapılmalıdır.

- Ayrıca aşırı yağışlarda yataya yakın topoğrafyaya sahip parsel alanında bölgesel ve yüzeysel göllenmelere karşı gerekli yüzey suyu drenaj önlemleri alınmalıdır.

- Sahada bina inşası sırasında, yatay topoğrafyaya sahip su seviyesinin yüksek olduğu bölgelerde binanın su basman kotu yüksek tutularak aşırı yağışlarda oluşabilecek bölgesel su birikmelerine karşı gerekli önlemler alınmalıdır.



- Zemin ve Temel Etüt raporunun hazırlanması aşamasında yeraltı suyunun yağışlı mevsimlerde daha da yükselebileceği göz önüne alınarak zeminde oluşabilecek taşıma gücü kayıpları ve değişimleri dikkate alınmalı ve jeoteknik parametreler olumsuzluğa göre değerlendirilmelidir.

- Zemin ve Temel Etüt raporu hazırlanması aşamasında su seviyesinin bina temel seviyesine yakın olması durumunda taban suyunun betona etkisinin belirlenmesi amacıyla kimyasal analizler yaptırılarak, deniz suyu karışımı durumunda sülfata dayanımlı çimento kullanımı önerilmelidir.

1.4.1.2 Yüksek Yeraltı Su Seviyesi, Deniz Suyu Girişimi vb. Sorunlu Alanlar (ÖA-5.3)

Uygulama imar planı çalışmasına konu olan inceleme alanında yapılan temel sondaj çalışmalarında yeraltı suyuna 5,00-7,00 metrede rastlanılmıştır. Ancak sahada açılan temel sondajları yeraltı su seviyesinin en düşük olduğu yağışsız mevsimde (Temmuz -Eylül-2017) yapılmıştır. Bu durum göz önüne alındığında su seviyesinde mevsimsel değişiklikler gözlenebileceği dikkate alınmalıdır. Bu alanlarda (ÖA-5.3) alınacak önlemler şunlardır;

- Sahada bina inşası sırasında binanın su basman kotu yüksek tutularak aşırı yağışlarda oluşabilecek bölgesel su birikmelerine karşı gerekli önlemler alınmalıdır.

- Zemin ve Temel Etüt raporunun hazırlanması aşamasında yeraltı suyunun yağışlı mevsimlerde daha da yükselebileceği göz önünde bulundurularak zeminde oluşabilecek taşıma gücü kayıpları ve değişimleri dikkate alınmalıdır.

- Zemin ve Temel Etüt raporu hazırlanması aşamasında taban suyunun betona etkisinin belirlenmesi amacıyla kimyasal analizler yaptırılarak, deniz suyu karışımı durumunda sülfata dayanımlı çimento kullanımı önerilmelidir.

1.4.2 Sıvılaşma Tehlikesi Açısından Önlemler Alanlar (ÖA-1.1)

Uygulama imar planı çalışmasına konu olan inceleme alanında yapılan jeolojik, jeoteknik ve jeofizik çalışmaların sonuçlarına göre inceleme alanının kuzey ve güney kesimlerinde, kuvaterner yaslı siltli kum bileşenli alüvyon biriminin gözlendiği kohezyonsuz SM-ML türü iri taneli seviyeler tanımlanmıştır. İnceleme alanının kuzey-kuzeybatı bölgesi ile güney ve güneybatı bölgelerinde yer alan alüvyonal çökellerin 5,50-7,70 metre aralığında yer altı suyu içermesi, gözlenen zeminde SM-ML türü zeminlerin, sıvılaşma risk analizleri yapılmıştır. Bu analiz sonuçlarına göre, bu bölgelerde sıvılaşma riski belirlenmiştir. Sahanın yerleşime uygunluk değerlendirmesinde, bu bölgeler "Sıvılaşma Tehlikesi Açısından Önlemler Alanlar" olarak değerlendirilmiştir. Sahada bu riskleri azaltmak için birtakım önlemler alınmalı ve bu önlemler mimari projeye ait parametrelere göre Zemin ve Temel Etüt Raporunun hazırlanması aşamasında detaylı olarak saptanmalıdır. Bu alanlarda (ÖA-1.1) alınacak önlemler şunlardır;

- Sahada üst yapı inşası sırasında sıvılaşma riskini azaltıcı zemin iyileştirme yöntemlerinin uygulanması gerekmektedir. Bu önlemlerden zemin yapısına en uygun olan yöntem, üst yapı projesi dikkate alınarak, Zemin ve Temel Etüt raporunun hazırlanması aşamasında yapılacak detaylı çalışmalarla saptanmalı ve jet grout, fore kazık, enjeksiyon vb. yöntemlerle sıvılaşma riskini azaltıcı önlemler alınmalıdır.



•Ayrıca zeminden kaynaklanan taşıma gücü ve oturma tarzı, mühendislik problemlerinin önlenmesi amacıyla gerekli uygun projeler geliştirilmelidir.

1.4.3 Önlem Alınabilecek Nitelikte Stab te Sorunlu Alanlar (ÖA-2.1)

G bölgesi olarak tanımlı alanının batısında, eğimli topoğrafya boyunca gözlenen Yamaç Molozu biriminin gözlemlendiği alanda çakıllı kumlu killi ve arkeolojik kalıntılarda kazı çalışmaları, şev düzenlemesi vb. çalışmalar sırasında, yüzey ve yağış sularının etkisiyle, stabilite problemleriyle karşılaşma olasılığı bulunmaktadır. Özellikle şistlerin yüzeysel ayrışmaya müsait olması, yamaç molozu biriminin tutturulmamış az pekleşmiş karakteri nedeniyle aşırı yağışlarda ve zeminin suya doygun olduğu dönemlerde stabilite problemleri yaşanabilir. Bu kapsamda; bu bölgelerde yapılaşma aşamasında birtakım önlem ve önerileri uyulması gerekmektedir. Bu alanlarda (ÖA-2.1) alınacak önlemler şunlardır;

• Eğimli topoğrafyaya sahip bu bölgede yağışa bağlı yüzey suyu drenajı önlemleri alınmalı, temel kazısı aşamasında uygun destek yöntemleriyle şevlerinin duraylılığı sağlanmalıdır.

• Sahayı çevreleyen dik ve yüksek eğimli şevlerdeki makilik bitki örtüsü doğal haliyle korunarak mevcut stabilitesinin sağlanması ve korunması gerekmektedir.

• Arkeolojik alanlarda kontrollü yapılaşma aşamasında ve restorasyon-kazı çalışmaları aşamasında uygun şev yükseklikleri ve şev açıları belirlenmeli kazı dolgu çalışmaları buna göre yapılmalıdır.

• Saha ve çevresinin topografik eğimi göz önüne alındığında, mevcut şevlerde fiziki ayrışmaları önlemeye yönelik olarak, yağışa bağlı yüzey sularının projeli drenaj yapılarıyla kontrollü olarak uygun drenaj ağlarına yönlendirilmesi gerekmektedir.

• Metamorfik şistler ve yamaç molozu üzerinde inşa edilecek bina temellerinin, bu ayrık seviyeler kaldırıldıktan sonra dayanımlı ayrışmamış şistler üzerine oturtulması gerekmektedir. Birimlerin ayrışmaya müsait özellikleri nedeniyle, yağış ve yüzey sularının etkisinin önlenmesi amacıyla, DSİ kurum görüşünde dere yatakları ile ilgili belirtilen önlem ve önerilere uyulması gerekmektedir.

• Yapı bazında Zemin ve Temel Etüt Raporu hazırlanması aşamasında şistlerin ayrışma seviyesi kalınlıkları ile yamaç molozu biriminin kalınlıkları tanımlanarak hafredilmeli, bina temeli doğal zemine inşa edilmelidir.

1.4.4 Su Baskını Açısından Önlemler Alanlar (ÖA-3)

Selçuk yerleşim alanını, doğu-batı yönlü topografik eğim boyunca kesen, DSİ görüşünde belirtilen dere yatakları yerleşime uygunluk haritasında işaretlenmiştir. Bu dere yatakları mevsimsel yağış rejimine bağlı akış rejimine sahip olup, yerleşime uygunluk değerlendirmesinde su baskını açısından önlemler alanlar olarak belirlenmiştir. Bu alanlarda ve çevresinde planlama aşamasında, DSİ görüşünde belirtilen önlem ve önerilere uyulması gerekmektedir.

1.5 Demografik ve Ekonomik Yapı Özellikleri

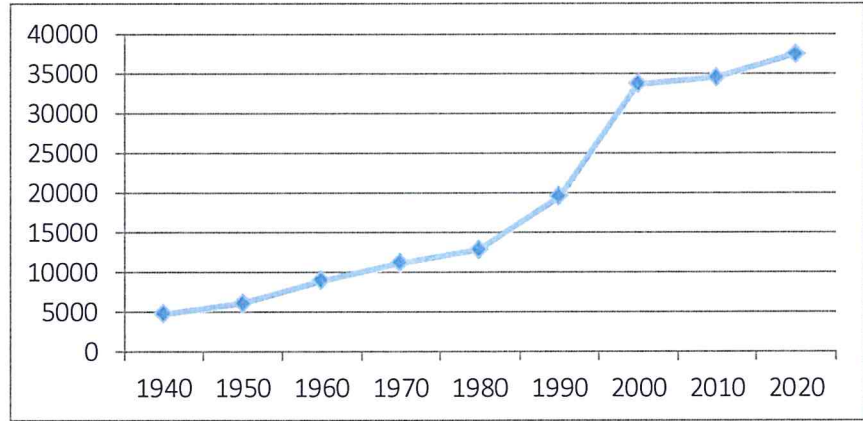
1.5.1 Nüfus Gelişimi, Kentsel-Kırsal Nüfus Dengesi ve Nüfus Yapısı

TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi verilerine göre Selçuk ilçesinin 2021 yılı nüfusu 37.689 kişi, ortalama hane halkı büyüklüğü **2.83** kişidir. 1940 yılından bu yana yaklaşık 80 yıllık bir süreçte ilçenin nüfus değişimine bakıldığında; nüfusun 1980 yılına dek artış gösterdiği, 1980-1990 ve 1990-2000 yılları arasında sıçrama yaptığı, 2000-2010 yılları arasında durağanlaştığı ve 2010 yılı sonrasında yeniden artış göstermeye başladığı görülmektedir.

Tablo 1-2 10 yıllık periyotlarla nüfus

| Yıl | Nüfus |
|------|-------|
| 1940 | 4692 |
| 1950 | 6035 |
| 1960 | 8887 |
| 1970 | 11101 |
| 1980 | 12775 |
| 1990 | 19412 |
| 2000 | 33594 |
| 2010 | 34441 |
| 2020 | 37386 |

Grafik 1-6 Selçuk İlçesi 1940-2020 yıllarını kapsayan uzun dönem nüfus artış grafiği

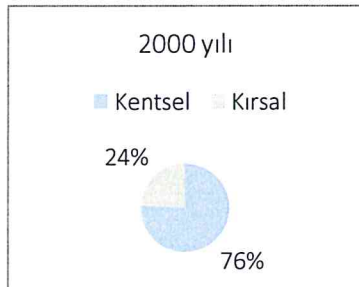


Selçuk ilçesinin kırsal-kentsel nüfusuna ve bu nüfusların yıllar içindeki değişimine bakıldığında; kırsal nüfusun yıllar içinde azaldığı, kentsel nüfusun arttığı görülmektedir.

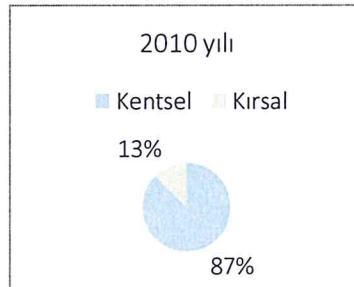
| Yıl | Kentsel Nüfus | Kırsal Nüfus |
|------|---------------|--------------|
| 2000 | 25414 | 8180 |
| 2010 | 30108 | 4333 |
| 2020 | 34341 | 3045 |

*2000 yılı Genel Nüfus Sayımı verileri'nin şehir-köy nüfusları kullanılmıştır. **2010 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sisteminde belediye nüfusları kullanılmış, Selçuk ve Belevi Belediye nüfusları kent nüfusu olarak, ilçenin kalan nüfusu kır nüfusu olarak değerlendirilmiştir. ***2020 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi verilerinde, 2010 yılında merkez bucağı olarak tanımlanmış eski köy/yeni mahalleler kırsal nüfus olarak değerlendirilmiş, kalan merkez mahalle nüfusları kentsel nüfus olarak değerlendirilmiştir.

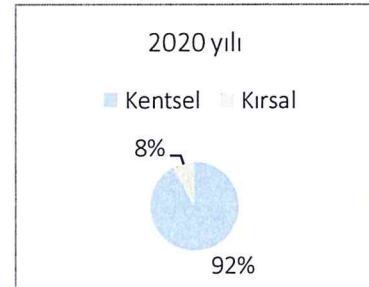
Grafik 1-7 2000 kır-kent nüfusu



Grafik 1-8 2010 kır-kent nüfusu



Grafik 1-9 2020 kır-kent nüfusu



Öte yandan onaylı Selçuk Nazım İmar Planı çalışması kapsamında nüfus projeksiyonu hesaplanmış ve **planın hedef yılı olan 2030 yılında Selçuk nüfusunun 43.000 kişi olacağı tahmin edilmiş**, bu tahmin doğrultusunda ilave konut alanı düzenlemesi yapılmıştır. Koruma amaçlı imar planına konu olan alan ise hem koruma statüsü gereği hem de alansal kapasite açısından gelişme



konut alanı planlanmamış olup Selçuk kentinde ilerleyen yıllarda olası nüfus artışında, nazım imar planı kapsamında düzenlenen ilave konut alanlarının yeterli olacağı öngörülmektedir.

1.5.2 Nüfusun Yapısı

Nüfus yapısına ilişkin; nüfus yoğunluğu, yaş bağımlılık oranı, okuryazarlık oranları ve bitirilen eğitim düzeyleri ele alınmıştır. Selçuk ilçesi yaklaşık 317 km² büyüklüğe sahip olup 2021 yılı itibarıyla nüfusu 37689 kişidir. İlçenin nüfus yoğunluğu 2021 yılında 119 kişi/km²'dir. İlçede aktif nüfus olarak tanımlanan 14-64 yaş nüfus 25541 kişi, genç nüfus olarak tanımlanan 14 yaş altı nüfus 6780 kişi, yaşlı nüfus olarak tanımlanan 64 yaş üstü nüfus ise 5368 kişidir. Yaş bağımlılık oranı; aktif olarak çalışmayan genç ve/veya yaşlı nüfusun, aktif nüfusa oranıdır. Selçuk'ta 2021 yılı itibarıyla; genç yaş bağımlılık oranı %27, yaşlı bağımlılık oranı %21 ve toplam bağımlılık oranı %48'dir.

Tablo 1-3 Nüfusun yapısı (2021 yılı)

| Genç Nüfus | Aktif Nüfus | Yaşlı Nüfus |
|-------------|-------------|-------------|
| 14 Yaş Altı | 14-64 | 64 Yaş Üstü |
| 6780 | 25541 | 5368 |

Tablo 1-4 Bağımlılık oranı (2021 yılı)

| Bağımlılık Oranı | | |
|------------------|-------------|--------|
| Genç Nüfus | Yaşlı Nüfus | Toplam |
| 0.27 | 0.21 | 0.48 |

Kaynak: TÜİK ADNKS, 2021

Selçuk ilçesinin nüfusuna ilişkin okur-yazarlık durumu ve bitirilen eğitim düzeyi değerlendirmesi, TÜİK Ulusal Eğitim İstatistikleri Veritabanında bulunan en güncel veri olan 2020 yılı verileri göre yapılmıştır. Selçuk'ta 6 yaş üstü nüfusun %97,15'lik bölümü okur-yazar durumdadır. Bitirilen eğitim düzeyine bakıldığında ise; Selçuk'ta %26,17 oranı ile ilköğretim mezunlarının öne çıktığı, bunu %20,51 oranı ile lise mezunlarının takip ettiği görülmektedir.

Tablo 1-5 Okur-yazarlık durumu (6+ yaş)

| 6+ Yaş Okur-Yazarlık Durumu | Sayı | Oran (%) |
|--------------------------------|-------|----------|
| 6+ Yaş Ve Bilinmeyen | 247 | 0.71 |
| 6+ Yaş Ve Okuma Yazma Bilen | 33640 | 97.15 |
| 6+ Yaş Ve Okuma Yazma Bilmeyen | 741 | 2.14 |

Tablo 1-6 Bitirilen eğitim düzeyi (6+ yaş)

| Bitirilen Eğitim Düzeyi (6+Yaş) | Erkek | Oran (%) | Kadın | Oran (%) | Toplam | Oran (%) |
|-------------------------------------|-------|----------|-------|----------|--------|----------|
| Bilinmeyen | 120 | 0.70 | 127 | 0.73 | 247 | 0.71 |
| Okuma Yazma Bilmeyen | 116 | 0.67 | 625 | 3.60 | 741 | 2.14 |
| Okuma Yazma Bilen, Okul Bitirmeyen | 1228 | 7.12 | 1906 | 10.97 | 3134 | 9.05 |
| İlkokul | 4000 | 23.18 | 5062 | 29.14 | 9062 | 26.17 |
| İlköğretim | 1665 | 9.65 | 1083 | 6.23 | 2748 | 7.94 |
| Ortaokul Veya Dengi Meslek Ortaokul | 3506 | 20.32 | 2692 | 15.50 | 6198 | 17.90 |
| Lise Ve Dengi Meslek Okulu | 3839 | 22.25 | 3262 | 18.78 | 7101 | 20.51 |
| Yüksekokul Veya Fakülte | 2582 | 14.96 | 2430 | 13.99 | 5012 | 14.47 |
| Yüksek Lisans | 173 | 1.00 | 169 | 0.97 | 342 | 0.99 |
| Doktora | 28 | 0.16 | 15 | 0.09 | 43 | 0.12 |
| Toplam 6+ yaş nüfusu | 17257 | 100.00 | 17371 | 100.00 | 34628 | 100.00 |



1.5.3 Sosyo-ekonomik Gelişmişlik Düzeyi

Mülga Devlet Planlama Teşkilatının (DPT) 2003 yılında demografi, istihdam, eğitim, sağlık, altyapı vb refah göstergeleri ile imalat sanayisi, inşaat, tarım vb ekonomik göstergeleri temel olarak hazırladığı İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi Sıralaması'na göre İzmir ili 2,52410 gelişmişlik endeks değeri ile 81 il içinde 3.sırada yer almıştır.

Mülga T.C. Kalkınma Bakanlığının 2013 yılında demografi, istihdam, eğitim, sağlık, rekabetçi ve yenilikçi kapasite, mali, erişilebilirlik ve yaşam kalitesi değişkenlerini kullanarak hazırladığı İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi Sıralaması Araştırması'na göre İzmir ili 1,926 gelişmişlik endeks değeri ile 81 il içinde 3.sırada yer alan 1.kademe merkez olarak tanımlanmıştır.

T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü'nün 2019 yılında demografi, istihdam, eğitim, sağlık, rekabetçi ve yenilikçi kapasite, mali, erişilebilirlik ve yaşam kalitesi değişkenlerini kullanarak hazırladığı İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi Sıralaması'na göre ise İzmir ili 1,926 gelişmişlik endeks değeri ile 81 il içinde 3.sırada yer alan 1.kademe merkez olarak tanımlanmıştır.

Selçuk İlçesinin Sosyo-ekonomik Gelişmişlik Düzeyi

Mülga Devlet Planlama Teşkilatının (DPT) 2004 yılında demografi, istihdam, eğitim, sağlık, altyapı vb refah göstergeleri ile imalat sanayisi, inşaat, tarım vb ekonomik göstergeleri temel olarak hazırladığı İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi Sıralaması'na göre Selçuk ilçesi 1,33781 endeks değeri ile 872 ilçe arasında 75.sırada yer almakta olup 2.kademe merkez olarak tanımlanmıştır.

T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü'nün 2017 yılında demografi, istihdam, eğitim, sağlık, rekabetçi ve yenilikçi kapasite, mali, erişilebilirlik ve yaşam kalitesi değişkenlerini kullanarak hazırladığı İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi Sıralaması'na göre Selçuk ilçesi 0,954 endeks değeri ile 970 ilçe arasında 146.sırada yer almaktadır. Bu raporda Selçuk ilçesi 2.kademe merkez olarak tanımlanmıştır.

T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü'nün 2022 yılında demografi, istihdam, eğitim, sağlık, rekabetçi ve yenilikçi kapasite, mali, erişilebilirlik ve yaşam kalitesi değişkenlerini kullanarak hazırladığı güncel İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi Sıralaması'na göre Selçuk ilçesi, 973 adet ilçe içinde 0,690 endeks değeri ile 178.sırada yer almaktadır. İl içinde ise en gelişmiş 21.sırada yer almakta olup 2.kademe merkez olarak tanımlanmıştır.

Mevcut durumda, Selçuk ilçesinin sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksinin ve sıralamasının yıllar içinde gerilediği görülmektedir.



1.6 Sektörel Yapı

Ekonomik yapının analiz edilmesinde; istihdam, toplam ve kişi başına düşen Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH), sektörel yapı gibi göstergeler kullanılmıştır.

1.6.1 Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH)

Gayri safi yurtiçi hasıla değerleri il bazında hazırlanmıştır. TÜİK'in gayri safi yurtiçi hasılaya ilişkin en güncel çalışmaları 2020 yılına aittir. 2010-2020 yılları karşılaştırılarak hazırlanan tabloya göre İzmir'de kişi başına düşen gayri safiyurtiçi hasıla değeri ülke ortalamasının üzerindedir. İzmir'de kişi başına düşen GSYH değeri 2010 yılından 2020 yılına dek Türkiye ile yaklaşık oranda artış göstermiş, toplam GSYH değeri ise aynı süreçte ülkemizdeki değişim oranının altında artış göstermiştir.

Tablo 1-7 Toplam ve Kişi Başına GSYH ve son 10 yıllık süreçteki değişimi (Türkiye ve İzmir)

| Gayri Safi Yurtiçi Hasıla/Yıl | | 2010 | 2020 | Oran (2020/2010) |
|-------------------------------|-----------------------|------------|------------|------------------|
| Türkiye | Kişi başına GSYH (TL) | 15964 | 60525 | 3.79 |
| | Toplam GSYH (bin TL) | 1167664479 | 5046883307 | 4.32 |
| İzmir | Kişi başına GSYH (TL) | 18500 | 70010 | 3.78 |
| | Toplam GSYH (bin TL) | 72308664 | 306712772 | 4.24 |

Kaynak: TÜİK, Bölgesel Hesaplar, 2020

1.6.2 İstihdam

İstihdamın sektörel dağılımına ilişkin il ve ilçe bazında güncel veri bulunmamaktadır. Geçmiş yıllarda yapılan araştırmalara göre; GSYH'nın il bazındaki dağılımına göre İzmir'de %47,01 oranı ile hizmetler sektörü, onu takiben %45,18 oranı ile sanayi sektörü öne çıkmaktadır.

Tablo 1-8 İzmir İlinde GSYH'nın Sektörel Dağılımı

| GSYH'nın Sektörel Dağılımı | Bin TL | Oran (%) |
|--------------------------------|-----------|----------|
| Tarım, Ormanlık ve Hayvancılık | 14166019 | 4.11 |
| İnşaat | 12709158 | 3.69 |
| Sanayi | 155648272 | 45.18 |
| Hizmetler | 161957465 | 47.01 |
| Toplam | 344480914 | 100.00 |

Kaynak: TÜİK, Bölgesel Hesaplar, 2020

İlçe bazında ve kırsal-kentsel ölçekte güncel ekonomik veriler bulunmama ile birlikte geçmiş yıllarda yapılan çalışmalar sonucuna göre; Selçuk ilçesinde tarım ve hizmetler sektörü öne çıkmaktadır. İlçe merkezinde ise İzmir iline benzer şekilde öne çıkan sektör hizmetler sektörü olup burada Efes Antik Kenti'nin varlığı ile turizm sektörü öne çıkmaktadır.

Tablo 1-9 İstihdam Edilenlerin Sektörel Dağılımı

| Sektör | İzmir İli | | Selçuk İlçe Geneli | | Selçuk İlçe Merkezi | |
|----------------|-----------|----------|--------------------|----------|---------------------|----------|
| | Kişi | Oran (%) | Kişi | Oran (%) | Kişi | Oran (%) |
| Tarım | 365.627 | 28,55 | 6080 | 44,65 | 1388 | 17,49 |
| Sanayi | 263.656 | 20,58 | 922 | 6,70 | 725 | 9,14 |
| İnşaat | 67.829 | 5,29 | 665 | 4,88 | 564 | 7,11 |
| Hizmetler | 582.516 | 45,47 | 5936 | 43,59 | 5245 | 66,10 |
| Tanımlanamayan | 1.380 | 0,11 | 14 | 0,10 | 13 | 0,16 |

Kaynak: TÜİK 2000 yılı Genel Nüfus Sayımı Sonuçları

1.7 Yerleşmenin Tarihsel Gelişimi ve Kentin Mekânsal Oluşumu

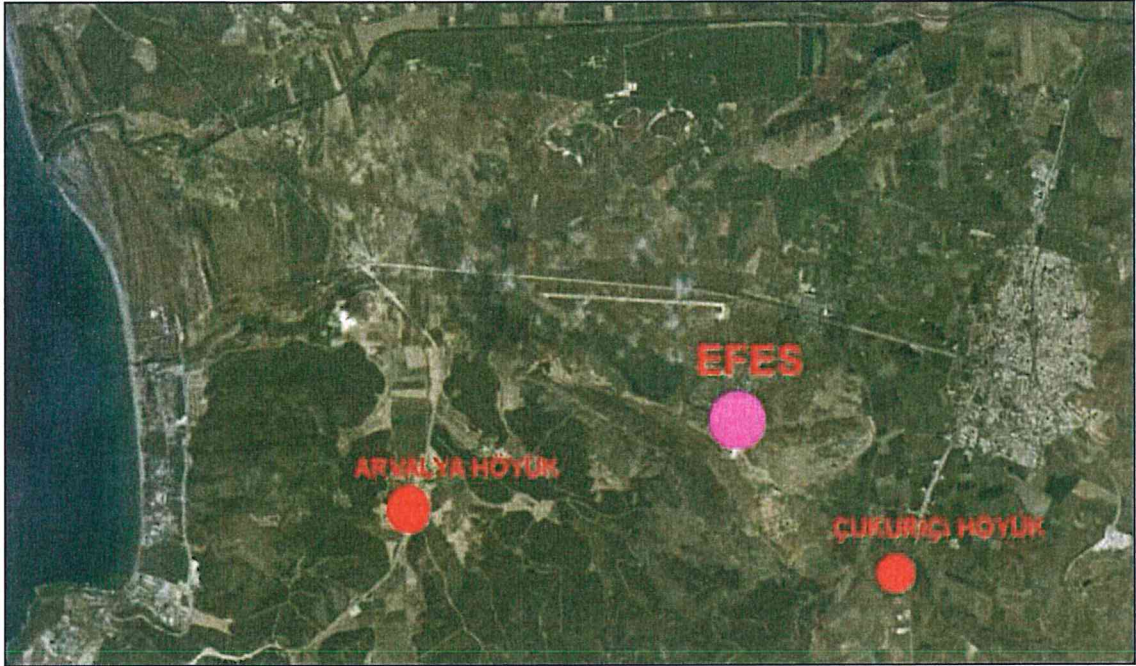
1.7.1 Tarihsel Gelişim

Neolitik (İ.Ö. 9000-5000) ve Kalkolitik Dönem (İ.Ö. 5000-3000):

Efes Antik Kenti ve çevresinde yapılan araştırmalar sonucunda, bölge tarihinin İ.Ö. 6. bine kadar gittiği anlaşılmaktadır. 1990'lı yıllarda tespit edilen Çukuriçi ve Arvalya höyükleri bölge tarihinin açıklanması konusunda önemli sonuçları gün yüzüne çıkartmıştır. Bu iki höyükte Efes Müzesi arkeologları tarafından yapılan kazılar sonucunda 1990'lı yıllara kadar Efes'in en erken tarihinin Tunç Çağı'na kadar indiği düşünülürken yapılan çalışmalarla bu tarihin Kalkolitik ve Neolitik Çağlara kadar indiği tespit edilmiştir.¹

Kazıda ele geçen seramik bulguları ve diğer objeler bu tarihlendirmeyi doğrulayan en önemli arkeolojik buluntulardır. Obsidien, dokuma ağırsakları, taş ve kemik eşyalar höyüklerin tarihlendirilmesi konusunda önemli ipuçları vermektedirler.

Şekil 1-3 Efes çevresindeki höyükler; Çukuriçi ve Arvalya höyükleri



Tunç (İ.Ö 3000-1200) ve Demir Çağlar (İ.Ö 1200-650):

Efes Antik Kenti ve çevresinde yapılan araştırmalar sonucunda bugün modern kentin hemen yakınında yer alan Ayasuluk Tepesi, kentin Tunç ve Demir Çağlarına ışık tutmaktadır.² Bölgede yapılan sistemli kazılar sonucunda bu alandaki ilk yerleşmelerin Tunç Çağı içlerinden İ.S. 1. binin ortalarına kadar devam ettiği kronolojik olarak anlaşılmaktadır. Mustafa Büyükkolancı tarafından

¹ A. Evren - C. İçten, Efes Çukuriçi ve Arvalya (Gül Hanım) Höyükleri. Müze Kurtarma Kazıları Semineri 8, 1997, 111-133.

² M. Büyükkolancı, Ayasuluk Tepesi (Eski Efes) 1996 Yılı Kazıları, Müze Kurtarma Kazıları Semineri 8, 1997, 69-75.



bölgede yapılan araştırmalar sonucunda Erken Tunç Çağı'ndan başlamak kaydıyla İ.Ö. 2. binin içlerine kadar devam eden seramik buluntularının yanı sıra İ.Ö. 2. binin ortalarına ait bir kalenin sur kalıntılarına da ulaşılmıştır.

Bununla birlikte, Ayasuluk Kalesi içinde yapılan daha önceki araştırmalarda tespit edilen dromoslu bir Myken mezarı ve buluntuları nedeniyle alanın Demir Çağı'nın başlarında da yerleşmeye açık olduğu anlaşılmaktadır. Ayasuluk Tepesi'nin son bulunduğu doğu eteklerinde bugünkü Aydın-İzmir yolunun hemen yakınında yapılan kurtarma amaçlı müze kazısında, İ.Ö. 8-5. yüzyıl içlerine kadar giden bir nekropol alanının da varlığı tespit edilmiştir.³

Arkaik (İ.Ö 650-480) ve Klasik (İ.Ö 480-330) Dönemler:

Arkaik dönemle birlikte Ayasuluk Tepesi ve eteklerindeki yaşam devam etmektedir. Tepenin güney batıya bakan yamacının sonlandığı alanda Artemis Tapınağı antik dünyanın yedi harikasından biri olarak inşa edilmiştir. Bugün Artemis Tapınağının yer aldığı alan ve yakın çevresinin Arkaik Çağ'dan Osmanlı dönemine kadar kesintisiz olarak kullanıldığı eldeki arkeolojik verilerden anlaşılmıştır. Bunun yanında, Efes'in bugün kurulu olduğu alan içinde yapılan çalışmalarda Stadion'un doğu ve batısında başka bir Arkaik yerleşme alanının da olduğu tespit edilmiştir.⁴ Fakat bu alanlarla ilgili çok fazla arkeolojik bulgu günümüzde ele geçmediği için bu alanların sınırları ve nitelikleriyle ilgili olarak kesin bir şey söylemek güçtür.

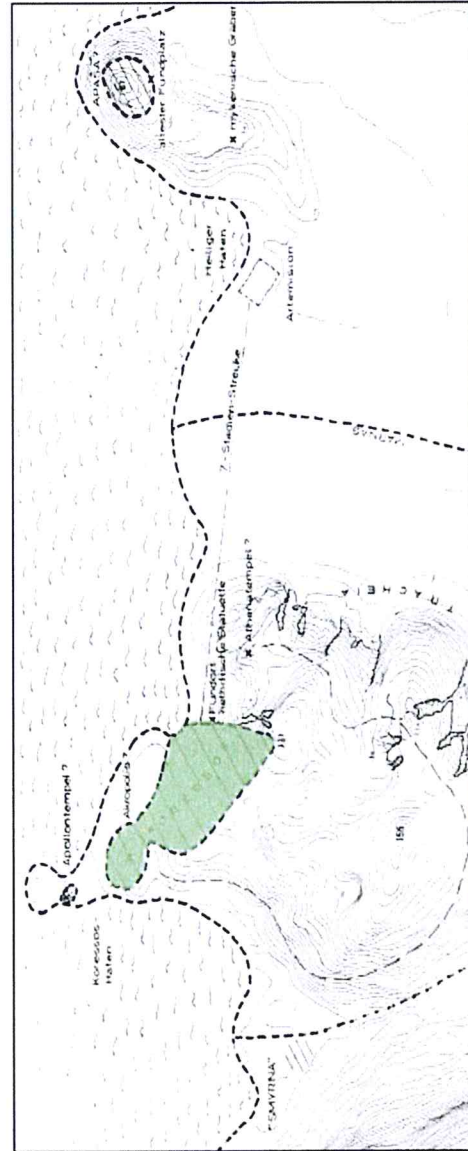
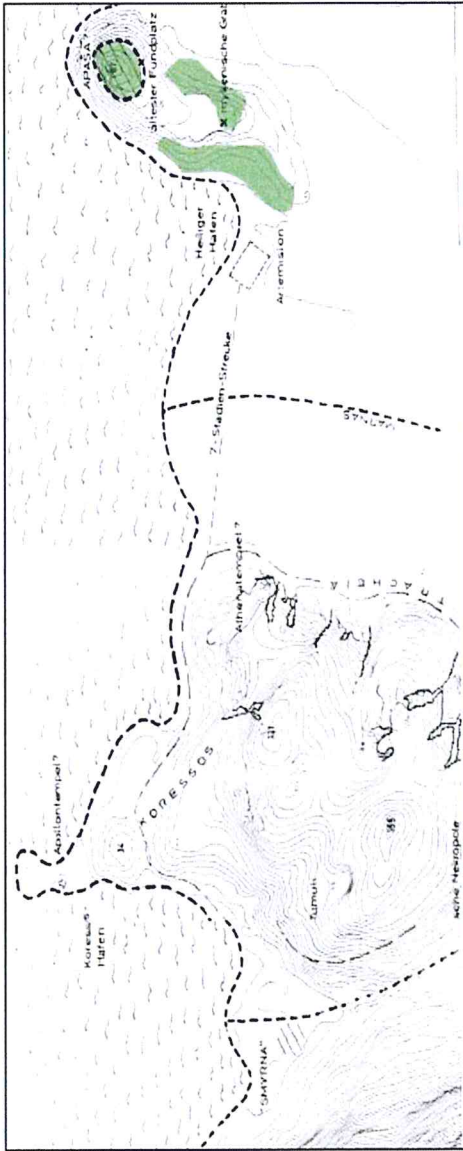
İ.Ö 6. ve İ.Ö. 5. yüzyıllarda Efes'te felsefi anlamda da bir atılım başlamıştır. Doğa filozofları gibi varlığın temelini araştıran, bunun devinim ve değişimle özdeş olduğunu sorgulayan ünlü filozof *Herakleitos* Efes'te doğmuş ve yaşamıştır. Onun öğretileri günümüz batı felsefesi ve diyalektik materyalizmin doğuşunda öncülük etmiştir. M.Ö. 6. yüzyılda bilim, sanat ve kültürde Milet ile birlikte en ön sırada yer alan Efes, bilge *Herakleitos* dışında, rüya tabircisi *Artemidoros*, şair *Callinos* ve *Hipponaks*, gramer bilgini *Zenodotos*, hekim *Soranos* ve *Rufus* gibi ünlü kişileri yetiştirmiştir.

İ.Ö 494 yılında Bölgede hâkimiyetleri hızla artan Perslere karşı Milet'de başlayan ve kanlı bir şekilde bastırılan ayaklanmada Efesliler taraf tutmadılar. Bölgede yapılan savaşlarda Persliler Salamis, Plataia ve Mykale'de yapılan muharebelerden sonra Efes, Atina öncülüğünde kurulan Attika-Delos Deniz Birliği'ne katıldı. Daha sonra Atina ve Sparta arasında yapılan Peloponessos savaşları sırasında Efesliler Sparta'yı desteklediler. İ.Ö 386 yılında Antalkides barış antlaşmasıyla Efesliler tekrar Perslerin boyunduruğu altına girdiler. Uzun yıllar Pers baskısı altında yaşayan Efesliler Büyük İskender'in Anadolu topraklarına girdiği 4. yüzyılın başlarıyla beraber tekrar özgürlüklerini kazandılar.

Özellikle Ayasuluk Tepesi ve çevresinde yapılan araştırma sonuçlarında, Demir Çağı'ndan İ.Ö. 5. yüzyılın sonlarına kadar bölge halkının bugünkü Ayasuluk tepesi etrafında yerleşim gördüğü arkeolojik verilerden anlaşılmaktadır. Daha sonra halkın İ.Ö. 4. yüzyıl ile bugün Efes'in kurulu olduğu Pion (Panayır) ve Koressos (Bülbül) dağları arasındaki vadiye taşındıkları anlaşılmaktadır.

³ C. İçten, A. Evren, Selçuk-Efes 3447 Parsel Kurtarma Kazısı, Müze Kurtarma Kazıları Semineri 8, 1997, 85-110.

⁴ Peter Scherrer, Efes Rehberi, 2000, s.15



Kaynak: Drawings of Karweise, S., 1995, *Gross ist die Artemis von Ephesos: Die Geschichte einer der großen Städte der Antike*. Wien: Phoibos Verlag.

Şekil 1-4 Tarihsel Gelişim-1 Efes çevresindeki ilk yerleşim izlerine Çukuriçi Höyük ve Arvalya Höyük çevresinde rastlansa da, bu yerleşmelerden daha sonraki tarihlere, ilişkin bulgulara ise Ayasuluk Tepesi'nde rastlanmıştır. Bulgular Erken Tunç Çağı'na (İ.Ö. 3000-1200) kadar uzanmaktadır. Aynı bölgede Demir Çağı'nda (İ.Ö. 1200-650) yerleşim alanı olarak kullanılmış, bölgedeki yerleşim Arkaik ve Klasik dönemlerde de sürmüştür.

Şekil 1-5 Tarihsel Gelişim-2 Efes'in bugün kurulu olduğu alan içinde yapılan çalışmalarda Stadion'un doğu ve batısında, Ayasuluk Tepesi'nde var olandan başka bir Arkaik yerleşme alanının da olduğu tespit edilmiştir. (Koreus?) kenti olarak da anılan bu alanla ilgili çok fazla arkeolojik bulgu günümüzde ele geçmediği için bu alanların sınırları ve nitelikleriyle ilgili olarak kesin bir şey söylemek güçtür.



Helenistik Dönem (İ.Ö 330-30):

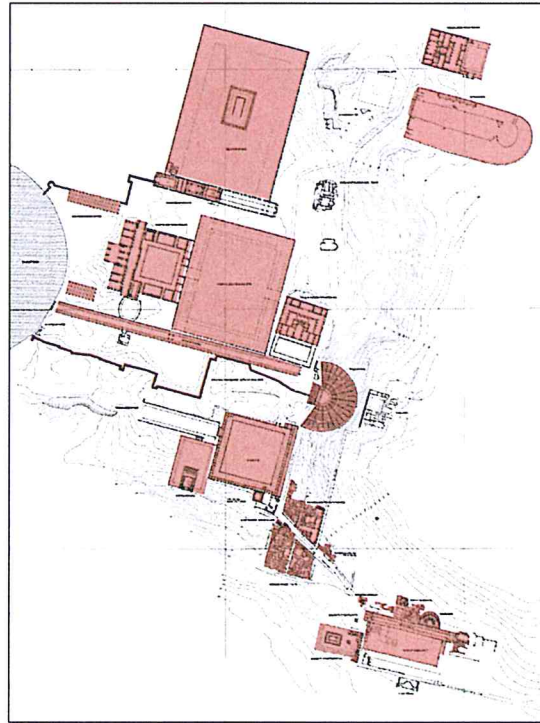
İskender'in ölümüyle birlikte Diadohları arasında paylaşılan imparatorluk sürecinde Efes, İ.Ö 300 yılına kadar iktidara sahip olmak isteyen krallarla uzlaşma yoluna gitti. Bu tarihten sonra kent Lysimakhos'un hükümdarlığı altına girdi.

Helenistik dönemin başında Lysimakhos kentin tarihini ve gelişimini kökten değiştirecek bir adım atmış ve kenti bugünkü kurulu olduğu yere taşımaya karar vermiştir. Yer değişikliğinin başlıca nedeni Kaystros (Küçük Menderes) Irmağı ve Marnas (Derbent) Deresi'nin getirdiği alüvyonların Arkaik Kentin (Kroisos) çevresini bataklık haline getirmesi ve Kentin limanının kullanılamaz duruma gelmesidir.

Lysimakhos Artemision'un yanında bulunan Kroisos kentinin (planlama çalışmasına konu olan Kentsel+3.Derece Arkeolojik Sit Alanı ve çevresi) yerine Pion (Panayır) ve Koresos (Bülbül) dağları arasında kalan vadiye kurduğu yeni kente karısı **Arsinoëia**'nin adını vermiştir.

Arsinoëia olarak kurulan Kent, Miletos'lu kent plancısı Hippodamos'un geliştirdiği stilde, grid sistemde inşa edildi. Kenti çevreleyen Bülbül ve Panayır dağlarının üzerlerinden bugün kalıntıları izlenebilen kilometrelerce kent suru da Lysimakhos dönemine tarihlendirilmektedir.

Kentin ana yapıları olarak; Tiyatro, Devlet Agorası, Ticaret Agorası, Meclis Binası ve Stadyum bu dönemde inşa edilmiş ve halkın Artemis Tapınağı çevresinden yeni kente taşınmaya ikna edilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca Helenistik dönem olarak adlandırılan bu döneme kadar küçük kentlerden oluşan devlet modeli, yerini büyük alanlara dağılmış devletlere bırakmıştı. **Arsinoëia** ismi Lysimakhos'tan fazla yaşamadı.



Şekil 1-6 Roma Dönemi Yapıları⁵

İ.Ö 281 Kurupedion savaşında Lysimakhos'un yenilmesiyle bölgedeki hâkimiyeti son buldu. Krallığının büyük bir kısmı Seleukos hâkimiyetine geçti. Daha sonrada Efes Ptolemaiosluların egemenline girdi. İ.Ö 188 Apemeia barışından sonra Romalılar Anadolu'ya egemen oldular ve Efes bu tarihten sonra Pergamon krallığının himayesi altına girdi. İ.Ö 133 yılında da Bergama da tıpkı Efes gibi Roma'nın bölgede yeni oluşturduğu Asia eyaletinin bir parçası oldu.

⁵ Peter Scherrer, Efes Rehberi, s-251, 2000



Roma Dönemi (İ.Ö 30-İ.S 395) :

Romalılar, III. Attalos'un vasiyetnamesine ve Bergama'nın mevcut olan hukuk düzenine göre davrandılar Tanrıların ve tapınakların mülkiyetine, yani kutsal bölgeye Artemision'a, dokunmadılar. Krala ait olan, icarla verilen bölge Roma'nın mülkiyetine geçti. İcra paraları krala değil Roma'nın devlet hazinesine ödeniyordu. Bergama krallığındaki eski özgür kentler bu vergiden muaftılar. Benzer şekilde Efes'te bu vergiden muaftı. Bu muafiyetin Efes'in kalkınmasında önemli etkileri oldu.

Roma egemenliğiyle birlikte Bergama'nın üstünlüğü yavaş yavaş ortadan kalkmaya başladı ve üstünlük bölgede Efes'e geçti. Roma Cumhuriyeti'nin sonlarıyla birlikte Gaius Iulius Caesar, Efes'e geldi ve halka vergi ödemelerinde büyük kolaylıklar sağladı. Caesar'ın ölümünden sonra bölgeye gelen Marcus Antoninus bunun tam tersini gerçekleştirip Efes'i ödenmesi pek fazla olanaklı olmayan bir vergi sitemine bağladı.

Efes kenti Roma Dönemi'ndeki zenginliğinin büyük bir bölümünü limanına borçluydu. Uzak Doğu'dan ve batıdan ithal malları ve zengin eyaletlerin ürettiği mallar, Efes Limanı üzerinden dünyaya aktarılıyordu. Ayrıca kentte Artemision da büyük bir ekonomik güç idi. Dünya'nın yedi harikasından biri olan tapınak her yerden gelen ziyaretçilerin akınına uğruyordu. Şöhreti uzak ülkelere kadar yayılan tapınak sahip olduğu borsa işleviyle de ekonomi açısından çok önemliydi.

Kentin şöhreti, önemli ölçüde iki imparator tapınağına sahip olmasından kaynaklanıyordu. Bunların ilki, Flavius hanedanının hükümdarları için inşa edilmiş ve İ.S 96 yılında İmparator Domitianus'un ölümünden sonra tanrılaşmış olan Vespasianus'a adanmıştı. Daha sonra inşa edilen ikinci tapınak ise Zeus Olympios ilan edilen, imparator Hadrianus'un tapınağı Olympieion idi.

Asia eyaletinin diğer kentleri olan Bergama ve Smyrna ile rekabet içinde olan Efes kendisini Asia'nın ilk ve en büyük metropolü ve iki imparator tapınağının bakıcısı (neokoros) ismini yakıştırdı. Buna Artemis tapınağının bakımı eklendiyse de bunun hiyerarşide önemi yoktu. Önemli olan yalnız neokoros sıfatını almış tapınakların kentte varlığıydı. Caracalla ve Geta'nın kısa süren ortak hükümdarlığı sırasında Efes kenti bir üçüncü imparator neokorosunu elde etmiş ise de, Caracalla'nın küçük kardeşi Geta'yı öldürmesiyle kent bu unvanı ikiye indirmek zorunda kaldı.

Roma Dönemi'nde özellikle de İ.S 2. yüzyıl başlarında Tiberius Iulius Celsus Polemaeanus için yapılmış olan Heroon'nun üstüne yükselen kütüphane ve Efes "Üniversitesi" olan museion hizmet veriyordu. Arkhiatrosların denetiminde olan tıp fakültesi dört tıp dalında belirli aralıklarla yarışmalar düzenliyordu. Yine de Efes Roma Dönemi'nde Atina ve İskenderiye'nin entelektüel düzeyine erişemiyordu. Efes'de sunulan eğitimi eksik bulan dönemin elit gruplarına mensup gençleri başka yerlerdeki ünlü felsefe ya da hatiplik derslerini dinlemeye gidiyorlardı.

Roma Dönemi'nde halkın dini ihtiyaçlarını karşılamak için çeşitli kültler mevcuttu. Hem sosyal destek vererek hem de para, şarap ve yağ bağışlarında bulunarak fakir halkı kendi taraflarına çekmeye çalışıyorlardı. Bunların içinde en önemlisi fakir halka bedava et yediren Artemision idi.

Vediuslar gibi çok zengin sülalelerin gladyatör aileleri bile vardı. Bir yazıtta eyalet şenlikleri sırasında birbirine karşı keskin silahlarla ölüm kalım savaşı veren 31 çift gladyatör ve sayısı belli olmayan Libyalı aslanların boğazlandığından söz ediliyordu. Ayrıca zanaatkâr ve tüccarlar loncalarla



temsil edilmekteydi. İtaliyeli tüccarlar, Asia’da ticaret yapan Romalı vatandaşlar derneğinin üyeleri oluyorlardı.

Efes’in çok uluslu ve çeşitli kültürlerden oluşan kozmopolit bir nüfusu vardı. Eskiden beri burada oturan az çok Latinleşmiş yerli halkın yanı sıra, zamanla Helensize olmuş İtaliyeli göçmenler, büyüdükçe bir Yahudi cemaati, Mısırlılar, Rodoslular ve Efes ile deniz aşırı ticaret yapan gruplar da ortaya çıktı. İ.S 2. yüzyılın ortalarında Efes’in nüfusu 350.000’i buluyordu.

Her biri 6-8 binlikten oluşan sekiz bölüme ayrılarak hesaplanan özgür yetişkin yurttaşlar, aile fertleriyle ve çok sayıda köleleri ile beraber bu sayıyı oluşturmaktaydı. Roma yönetiminin memur ve askerleri, imparatorluğun her bir yanından Efes’i, özellikle Artemision’u görmeğe gelen turistler işlerinin takibi için kısa veya uzun süreyle Efes’te kalan tüccarlar bu sayıya dahil değildi.

Efes Roma döneminde hızla zenginleşti ve bu zenginlik İ.S 2. Yüzyılın ortalarında doruğa ulaştı. Bu dönemle birlikte artık pagan dininin yanı sıra doğulu dinlerinde etkileri artmaya başladı. Özellikle tek tanrılı inanç sistemi olan Hıristiyanlığın da İmparatorluk ve Efes içerisindeki etkisi hızla artmaya başladı. Aziz Paulos’un içinde yer aldığı Efes Hıristiyan cemaati Antakya’dan sonra gelen en önemli Hıristiyan birliğiydi.

Askeri imparatorlar dönemiyle beraber Efes’de hızlı bir gerileme dönemi başladı. Ordu sürekli beğenmediği imparatorları öldürerek değişikliğe neden oluyordu. Bu sürece ekonomik güçlüklerin ve İmparatorluğun çeşitli yerlerinde ortaya çıkan isyanların da eklenmesiyle Efes’te çöküş dönemi başladı. 262 yılındaki büyük depremin ardından saldıran got akınlarıyla Artemision yağmalandı ve yıkıldı.

Bu arada Hıristiyanlık hızla yayılmaktaydı. Kappadokia’da ortaya çıkan ve Kur’anı Kerim’de sözü geçen “Yedi Uyurlar” Efsanesinin Efes’te anlatılması, burada Hıristiyanların öldürüldüğünü göstermektedir. Efsaneye göre Yedi Hıristiyan Genç İmparator Decius zamanında Efes’ten kaçıp Panayır dağı’nın kuzeydoğu yamacında, Meter Tapınağının yakınında bulunan mağaraya sığınmışlar ve uykuya dalmışlardır. Yaklaşık 200 yıl sonra, Hıristiyanlık artık resmi din olduktan sonra, İmparator II. Theodosios’un hükümdarlığı sırasında sağ salim uyandıkları anlatılmaktadır.

Bizans Dönemi (İ.S 395-1030):

M.S. 4. yüzyılın ortalarında pek çok deprem felaketi ekonomik bir çöküşe neden olmuş, şehrin kendine gelmesi zaman almıştır. İmparatorluk bağışlarıyla ve vergi muafiyeti ile en sonunda zararlar giderilerek kentin bir zamanlar sahip olduğu ekonomik refah yeniden sağlanmıştır ki bu durum restorasyon geçiren ve yeni inşa edilen pekçok yapıyla da kendini göstermektedir: I. Theodosios’un dini fermanları sonrasında (özellikle M.S. 391’de Hıristiyanlığın devletin resmi dini olarak kabul edilmesi) ihtiyatlı kiliselerin inşa edilmesi şehrin manzarasında büyük ölçüde değişikliğe yol açmıştır.

Efes’de 431 yılında kilise tarihinin odak noktası oldu. İmparator II. Theodosios Konstantinopolis Patriği Nestorios ile İskenderiye patriği Kyrillos arasında İsa’nın doğuşu hakkında çıkan tartışmanın çözümlenebilmesi için, din bilginlerini Efes’te toplanan III. Ekumenik Konsil’ine çağırıldı. Bu toplantıda İskenderiyelilerin İsa’nın tek doğalı ve bu doğanın yalnızca tanrısal olduğunu



savunan öğretisi kabul gördü. Hıristiyanlık dünyasının geleceği için çok önemli olan -Meryem'in "Theotokos", "Tanrı'nın Annesi" olarak kutsanması- gibi kararların alındığı Roma Stoa yapısı, daha sonra içinde yapılan değişikliklerle Hz. Meryem'in adının verildiği ilk kilise olarak varlığını sürdürdü.

Sınırlarını Lysimakhos'un çizdiği kentte artık daha az insan oturduğundan ve büyük bir alanı koruma zorluğundan, Efes Kenti Bülbül Dağı'nın kuzey tarafı ile ovada bulunan bölümden vazgeçildi ve Efes kenti Bizans surları ile çevrilmiş alanın içine çekildi. Helenistik-Roma döneminin Efes kenti 10. Yüzyıla kadar varlığını küçülerek sürdürdü. Deniz kıyısı batıya doğru geriye çekildiğinden ancak bir kanalla denize bağlanmış olan kent, Roma İmparatorluğu zamanında da sürekli sorun yaşanan limanının tamamen kumla dolması ile ömrünü tamamladı. İ.S 10. yüzyılla birlikte iyice dolan liman nedeniyle kent artık tamamen terk edilmiş ve Efes artık Ayasuluk tepesi üzerinde denizle bağlantısı olmayan küçük bir kasaba haline gelmişti.⁶ Efes ovası bataklıkta sıtma tehlikesi yaşandığından İ.S 6. yüzyıldan başlayarak St. Jean Kilisesi etrafında Ayasuluk tepesinde yeni bir yerleşim oluştu. Helenistik-Roma harabelerinden ve Artemision'dan toplanıp getirilen taş ve mimari parçalarla örülmüş kalın duvarlar, korsanlara ve düşman donanmalarına karşı bu yeni kenti koruyordu.

Ayasuluk Tepesi Bizans döneminde İsa'nın havarilerinden ve Aziz Meryem'i bu topraklara getiren St. Jean onuruna, Bizans imparatoru Iustinianos tarafından haç planlı anıtsal kubbeli bir bazilika yaptırarak tepelik alanın öneminin daha da artması sağlamıştı. Kilisenin sarnıçlarına bugün Selçuk içerisinde geçerek ulaşan su kemerleri sayesinde su taşınabilmekteydi. Çevreleyen surlar ve içkale de St. Jean Kilisesiyle aynı dönemde İ.S 6. yüzyılda inşa edilmişti.

Fotoğraf 1.3 St. Jean Bazilikası Maket



İmparatorluğun durumunun gitgide daha güvensiz bir hal almasıyla birlikte limanın içinin alüvyonla dolması ve etrafının bataklık araziye dönüşmesine rağmen M.S. 7. yüzyıldan beri başpiskoposluk makamının da taşındığı bu yeni kent hızlı bir büyüme yaşamıştı. Bu son Efes'in Hagios Theologos (Aziz Teolog) olan ismi Türkçe'de Ayasuluk haline geldi.

Beylikler Dönemi (İ.S. 1030- 1302):

Hagios Theologos'un (Ayasuluk) Türklerin eline kesin olarak geçişi Aydınoğlu Mehmet Bey tarafından 1304 tarihinde olmuştur. Ayasuluk'un Türklerin eline geçmesine karşın Bizans kilise örgütü pek zarar görmemiştir. Aydın ili fethedildikten sonra Gazi Mehmet Bey, Birgi'yi kendine merkez yapmıştır. Egemenliği altındaki yerleri de beş kısma ayırarak oğullarını buralara bey olarak atamıştır. Oğullarından Mehmet Bey Ayasuluk ve Sultanhisar'a bey olmuştur.⁷

Ayasuluk Limanı, Türkler'in egemenliği altına girdikten sonra Doğu Akdeniz'in belli başlı ticaret merkezlerinden ve en önemli iskelelerinden biri durumundadır. Aydınoğulları, Ayasuluk ve

⁶ Peter Scherrer, Efes Rehberi, 2000, s.33

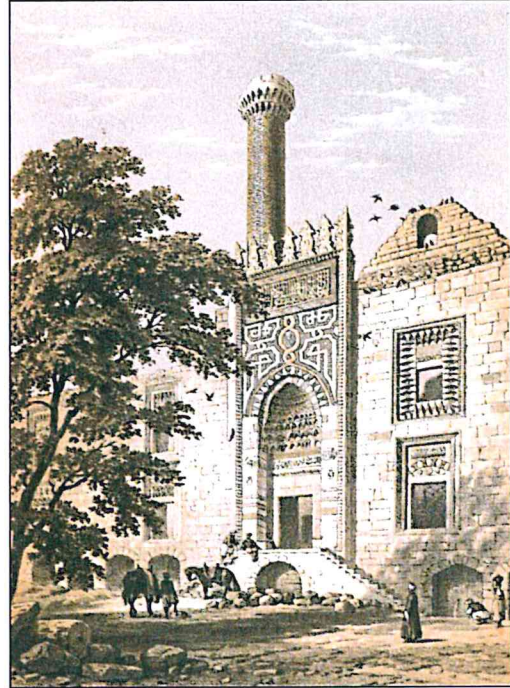
⁷ www.selcuk.bel.tr

İzmir tersanelerinde inşa edilen donanma ile Karadeniz'e kadar çıkmış ve Eflâk üzerine sefer düzenlenmişti. Umur Bey'in 1333 yılında Yunanistan'a yaptığı seferde ise 300 geminin bulunması denizciliğin ne derece geliştiğini göstermektedir.

Batılı tüccarlar Ayasuluk'a kumaş, gümüşten yapılmış eşya, şarap ve sabun getiriyor ve Kütahya şarabı, buğday, pirinç, balmumu ve eğrilmemiş kenevir götürüyorlardı. Bu ekonomik ve ticari gelişmeye bağlı olarak Ayasuluk önemli bir kültür ve sanat merkezi haline gelmiştir. Aydınoğulları Beyleri ilim adamlarına yüksek itibar göstermişler ve o devirdeki fikir hareketlerinin gelişmesine yardımcı olmuşlardır.

Bölgenin Aydınoğlu Beyliği döneminde iskân görmesi ve Balattan sonra bölgedeki en önemli merkezlerden biri olması sonucunda kent hızla gelişmiştir. Ayasuluk Tepesi'nin hemen batısında yer alan İsa Bey Camii Beylikler Dönemi'ne tarihlendirilen bölgedeki en önemli anıtsal yapıların başında gelmektedir. İsa Bey Camii, Artemis Tapınağı'yla Saint Jean Bazilikası arasındadır. 1375 yılında Aydınoğlu İsa Bey tarafından yaptırılmıştır. Mimar Şamlı Ali'nin eseridir. İsa Bey Camii, Türk mimarlık tarihinin Anadolu Beylikleri dönemine ait en eski ve gösterişli eserlerindedir. 19. yüzyılda kervansaray olarak da kullanılmıştır. Simetrik olmayan bir planla inşa edilen caminin yamaçta konumlandırılan iki giriş kapısı batı ve doğu tarafındadır.

Şekil 1-9 İsabey Camii 1800'lü yıllar⁸



Osmanlı Dönemi (İ.S. 1302-1920):

Selçuk ilçesi içerisinde karşımıza çıkan hamam, kümbet, cami gibi Osmanlı dönemi yapıları bölgenin Osmanlı Dönemi'nin başlangıcında da kesintisiz bir şekilde iskân gördüğünü doğrulamaktadır. Ancak kent Osmanlı Döneminde Aydın Sancağına bağlı bir karakol olmaktan öteye geçememiştir. Osmanlı Döneminde gerileyen Ayasuluk'un arazilerinde o tarihlerde bir belediye olan Şirince halkının tarım ve hayvancılık yaptığı bilinmektedir.

İzmir'in giderek gelişmesi ve kıyıda Kuşadası'nın liman etkinliklerini kendisine çekmesi sonucu Selçuk kenti (Ayasuluk) gerilemiş, sıtma hastalığının da yaygınlaşması ile bir köye dönüşmüştür. Vilayet örgütlenmesi sırasında (1878) Aydın vilayetinde İzmir Mutasarrıflığının Kuşadası kazasına bağlı bir nahiye durumuna gelmiştir. Eski adını aldığı Ayasuluk'ta olan nahiye merkezi, 19.yy'da büyük bir Rum köyü olan Şirince (Kırkınca)'ye taşınmıştır.

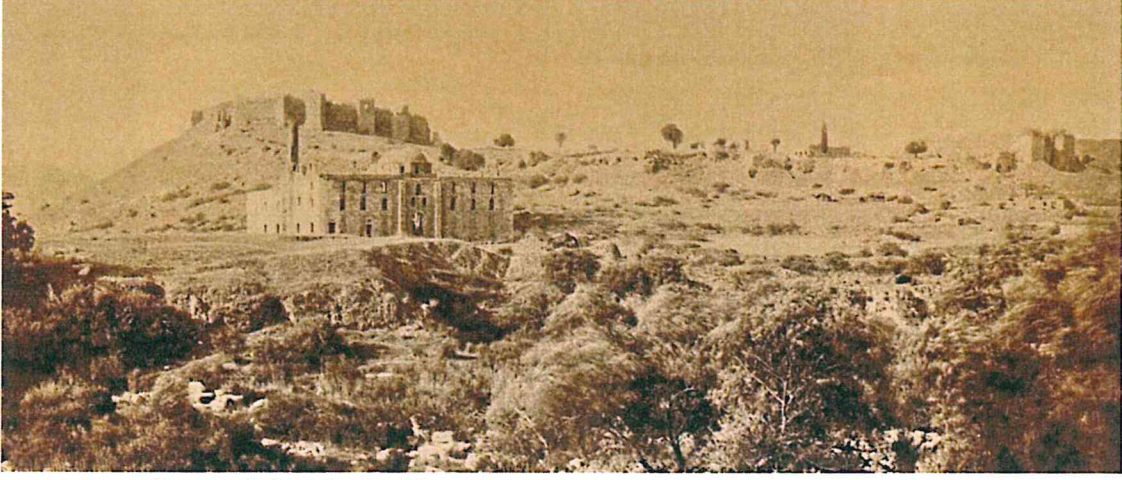
⁸ Edward Falkener, "Ephesus, and the temple of Diana", 1862, London



19. yüzyıl ikinci yarısına ait bazı fotoğraflarda Ayasuluk tepesinde ve çevresinde küçük gruplar halinde Türkmen Yörüklerinin yaşadıkları görülmektedir. 1856'da Anadolu'daki ilk demiryolu hattı olan İzmir-Aydın Demiryolu'nun inşaatına başlanır. Bu hat üzerinde 1867'de hizmete giren Ayasuluk istasyonu, o tarihlerde hemen hiçbir yaşayanın kalmadığı Ayasuluk'u tekrar canlandırmaya başlar.

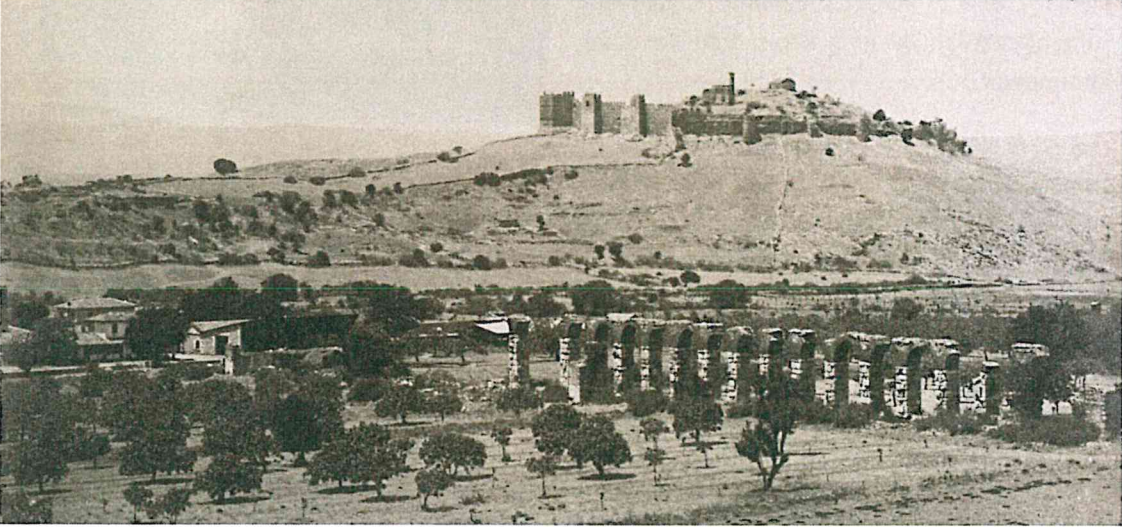
1890'lı yıllarda Sébah&Joallier fotoğraf stüdyosu tarafından çekilen fotoğraflarda Koruma Amaçlı İmar Planı çalışmasına konu olan Selçuk Kentsel+3. Derece Arkeolojik Sit Alanı'nda herhangi bir yapılaşmanın olmadığı görülmektedir.

Fotoğraf 1.4 Artemis Tapınağı Alanından İsabey Camii ve Selçuk Kalesi Görünümü (1890'lar)



Kaynak: <https://www.sebahjoallier.com/ege-boelgesi>

Fotoğraf 1.5 Su Kemerleri-İstasyon ve Ayasuluk Kalesi (1890'lar)



Kaynak: <https://www.sebahjoallier.com/ege-boelgesi>

Fotoğraf 1.6 Ayasuluk Kalesi'nden Günümüzde Selçuk Kentinin kurulu olduğu alana bakış (1890'lar)



Kaynak: <https://www.sebahjoaillier.com/ege-boelgesi>

İzmir-Aydın demiryolunun işletmeye açılmasından sonra canlanan Ayasuluk tekrar nahiye merkezi haline gelmiştir. 19. yy. sonlarında Aydın vilayeti İzmir merkez sancağının Kuşadası kazasına bağlı bir nahiye olarak yönetilen yöre, 22 Mayıs 1919'dan 8 Eylül 1922'ye değin Yunan işgalinde kalmış ve önemli ölçüde yıkıma uğramıştır. 1914'de adı Selçuk olarak değiştirilen yerleşme, Kurtuluş Savaşı sonrasında bir süre Akıncılar olarak da anılmıştır.

Cumhuriyet Dönemi (1923 Sonrası):

8 Eylül 1922'de işgalden kurtulan Selçuk, Cumhuriyet Dönemi'nin başlangıcında küçük bir yerleşme niteliğindedir ve 1943 yılına kadar Kuşadası'na bağlı bir nahiye olarak kalmıştır. Yerleşme dönemsel göçlerle büyümüş, artan nüfus ve kentin gelişmesiyle birlikte Selçuk Belediyesi 1943'de kurulmuştur. 1950'li yıllarda İzmir-Aydın-Denizli karayolunun kent merkezinden geçmesiyle kent daha da gelişmiş ve 1957'de ilçe ilan edilmiştir.

Kentin 1930'lu yıllardaki durumunu gösteren aşağıdaki fotoğrafa bakıldığında, yerleşmenin Kale ve St Jean Bazilikası eteklerindeki sırtlarda gelişmiş olduğu, gelişmenin düz alanda ise İstasyon çevresinde oluşmaya başladığı görülmektedir.

Fotoğraf 1.7 Su Kemerleri-İstasyon ve Ayasuluk Kalesi (1930'lar)





1.7.1 Mekansal Oluşum

Planlama çalışmasına konu olan Kentsel+3.Derece Arkeolojik Sit Alanı da bugünkü Selçuk kentinin ilk kurulduğu alanlar arasında yer almaktadır. Tarihsel gelişim kapsamında aktarıldığı gibi süreç içinde kentsel gelişim kesintilere uğramıştır. İzmir-Aydın demiryolunun hizmete girmesi sonrasında İstasyon çevresinde başlayan yapılaşmaların da etkisiyle kent Ayasuluk Tepesi ile Demiryolu arasında kalan alanda yeniden büyümeye başlamıştır. Cumhuriyet Dönemi'nde Kent, Ayasuluk Tepesi'nin doğusunda hızla gelişirken, karayolu ile demiryolu arasında kalan bölüm kentin merkez işlevlerini üstlenmiş, başlangıçta merkezin iki yanında Ayasuluk Tepesi eteklerinde ve demiryolu doğusundaki sırtlarda büyüyen kent, 1960'lı yıllar sonrasında imar planı kararları ile karayolu ile demiryolu arasında güney yönde genişlemiştir.

Selçuk ilçe merkezi ve çevresindeki fiziksel gelişmeler, geçmişten günümüze dek üst ölçekli plan kararlarıyla yönlendirilmiş ve sınırlandırılmıştır. Kentin fiziksel gelişmesinde bugünkü formunu almasında etkin olan plan kararlarının belirlenmesinde ise çevresinde var olan verimli tarım alanları ve orman alanlarının yanı sıra, koruma kararlarının (arkeolojik ve doğal sit alanları) önemli bir payı bulunmaktadır.

Selçuk ilçe merkezinin gelişme eğilimi, bir yandan çevresinde oluşan tarımsal üretim artışından, diğer yandan artan turizm hareketliliğinin etkisi altındadır. Bu çerçevede, verimli toprakların hemen hemen tümünde, tarımsal ürün elde etme olanağı bulunan tüm topraklarda tarım sürdürülürken, turizmin etkisi daha çok kent içinde yaşanan fiziksel değişimle hissedilmektedir.

Kentin konut alanı gelişimi güneydoğu bölümünde, sırtlarda tarımsal açıdan verimliliği düşük alanlarda gerçekleşirken, ticaret kullanımındaki alanların gelişme eğilimi ise kent merkezinde, geleneksel merkez çevresinde ve ana ulaşım aksları üzerinde gözlenmektedir. Kentin kuzeyinde, tarımsal açıdan verimli olmayan, tuzlanarak tarımsal kullanımdan uzaklaşmış, İzmir-Selçuk arasında bağlantı sağlayan karayoluna bitişik konumda, kaçak yapılaşma eğilimi gözlenen bölge, tarımsal sanayi alanı olarak ayrılmış, bölgede Selçuk Sebze ve Meyve Hali, soğuk ahav depoları gibi tarımsal amaçlı sanayi tesisleri yapılmaya başlanmıştır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından "Turizm Bölgesi" ilan edilmiş olan Pamucak bölgesinde imar planlarına göre uygulama ve tahsislerin tamamlanmamış olması bu bölgede hedeflenen büyüklüğe erişilmesini engellese de, bölge turizm konaklama tesisleri açısından oldukça önemli bir gelişme eğilimine sahiptir. Yerleşme çevresinde turizm amaçlı gelişme ve yerleşme talepleri Pamucak Turizm Bölgesi üzerinde yoğunlaşmaktadır.

2004 yılında kabul edilen 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu yürürlüğe girinceye kadar İzmir iline bağlı ilçe belediyelerinden biri olan Selçuk Belediyesi, Yasa ile 50 km. çaplı daire içinde genişleyen İzmir Büyükşehir Belediyesi sınırları içine katılmış ve Büyükşehir'e bağlı bir ilçe belediyesine dönüşmüştür. 2012 yılında çıkarılan 6360 sayılı Kanun ile Büyükşehir Belediyesi sınırları il genelinde genişletilirken, Selçuk ilçesinin tamamı Büyükşehir Belediyesi içine girmiş, Selçuk ilçe sınırları içindeki tüm alanlar da Selçuk Belediyesi sınırları içine dahil edilmiştir.

2 MEVCUT PLAN KARARLARI

2.1 Çevre Düzeni Planları

Planlama çalışmasına konu olan alan ve çevresindeki alanları etkileyen üç farklı çevre düzeni planından söz etmek olanaklıdır. Bu planlardan ilki Mülga Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından yapılarak onaylanmış olan, zaman içinde revizyonlar gören 1/25.000 ölçekli *Seferihisar-Dilek Yarımadası Kıyı Kesimi Çevre Düzeni Planı*'dir. Selçuk İlçesi sınırları içinde kıyı bölümünde var olan *Pamucak Turizm Merkezi* kararı nedeniyle çevre düzeni planının bu bölümünde küçük değişiklikler yapılarak farklı tarihlerde onaylanmıştır.

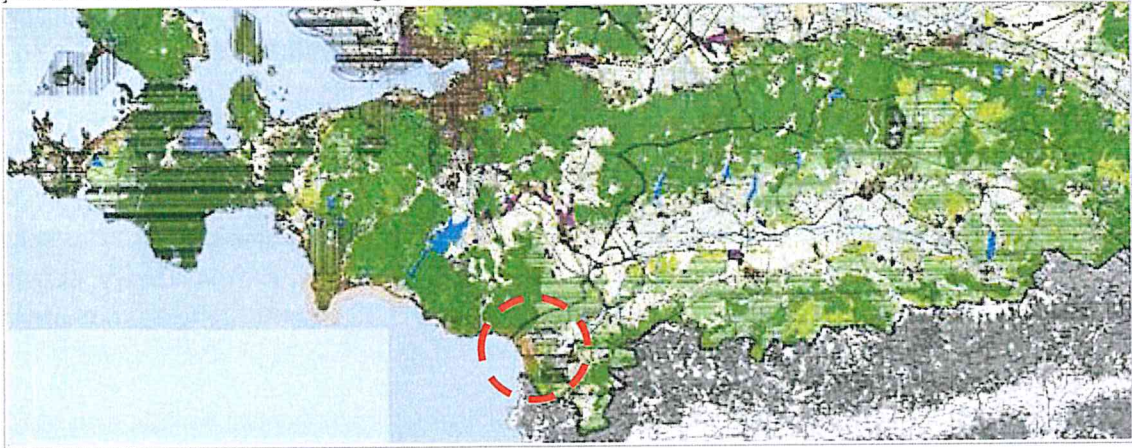
Selçuk ve çevresindeki alanları etkileyen bir diğer üst ölçekli planlama çalışması ise Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından bölgesel ölçekte hazırlanıp, 23 Haziran 2014 tarihinde onaylanarak yürürlüğe girmiş olan *İzmir-Manisa Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı*'dir.

Selçuk kentini kapsayan diğer üst ölçekli plan ise İzmir Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde kalan alanlara yönelik olarak İzmir Büyükşehir Belediyesince hazırlanmış 1/25.000 ölçekli *İzmir Büyükşehir Bütünü Çevre Düzeni Planı*'dir.

2.1.1 İzmir-Manisa Planlama Bölgesi Çevre Düzeni Planı

1/100.000 ölçekli İzmir-Manisa Planlama Bölgesi Çevre Düzeni Planı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından ilk olarak 23 Haziran 2014 tarih ve 9948 sayılı Bakanlık Olur'u ile onaylanmıştır. Söz konusu plan, askı sürecindeki itirazların değerlendirilmesi sonrasında 30 Aralık 2014 tarih ve 21137 sayılı Bakanlık Olur'u ile onaylanmıştır. Askı süreci içerisindeki itirazların değerlendirilmesi sonrasında yeniden düzenleme yapılan İzmir-Manisa Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı (J-17, J-18, K-17, K-18, K-20, L- 16, L-17, L-18, L-19, L-20 paftaları ve plan hükümleri) 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7. maddesi uyarınca 16 Kasım 2015 tarihinde onaylanmıştır.

Şekil 2-1 İzmir- Manisa Planlama Bölgesi 1/100.000 Çevre Düzeni Planı

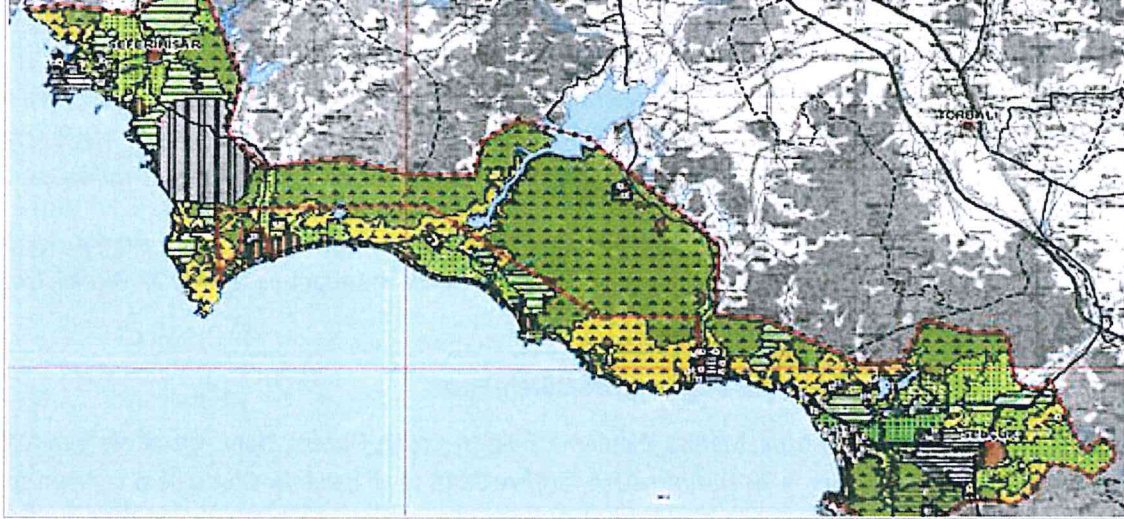




2.1.2 Seferihisar-Dilek Yarımadası Kıyı Kesimi Çevre Düzeni Planı

Mülga Bayındırlık ve İskân Bakanlığı tarafından hazırlanarak 1 Nisan 1981 tarihinde onaylanmış olan Çevre Düzeni Planı, batıda Seferihisar'dan başlayıp, doğuda Selçuk ilçe merkezine kadar uzanmaktadır. Planın toplam büyüklüğü yaklaşık olarak 55.892 hektardır. Çevre Düzeni Planı sınırları içinde Seferihisar ilçe merkezi ve Selçuk ilçe merkezinin yanı sıra, Doğanbey-Payamlı, Ürkmez, Gümüldür ve Özdere beldeleri de bulunmaktadır.

Şekil 2-2 Seferihisar Dilek Yarımadası Çevre Düzeni Planı



Seferihisar-Dilek Yarımadası Kıyı Kesimi Çevre Düzeni Planının onaylandığı tarihten sonra planlarda farklı tarihlerde beş revizyon yapılmıştır. İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından hazırlanarak onaylanan 1/25000 ölçekli İzmir Büyükşehir Bütünü Çevre Düzeni Planı'nın yürürlüğe girmesiyle bu planın geçerliliği sona ermiştir.

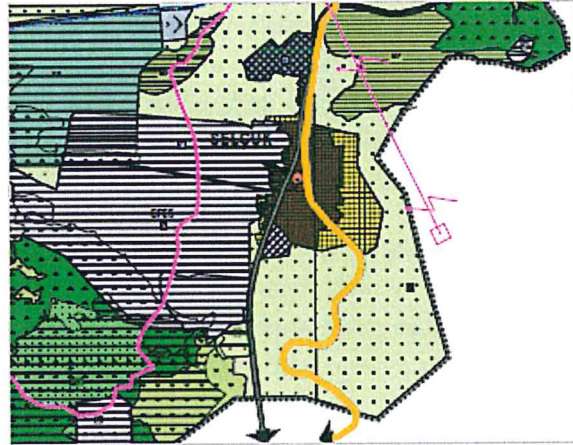
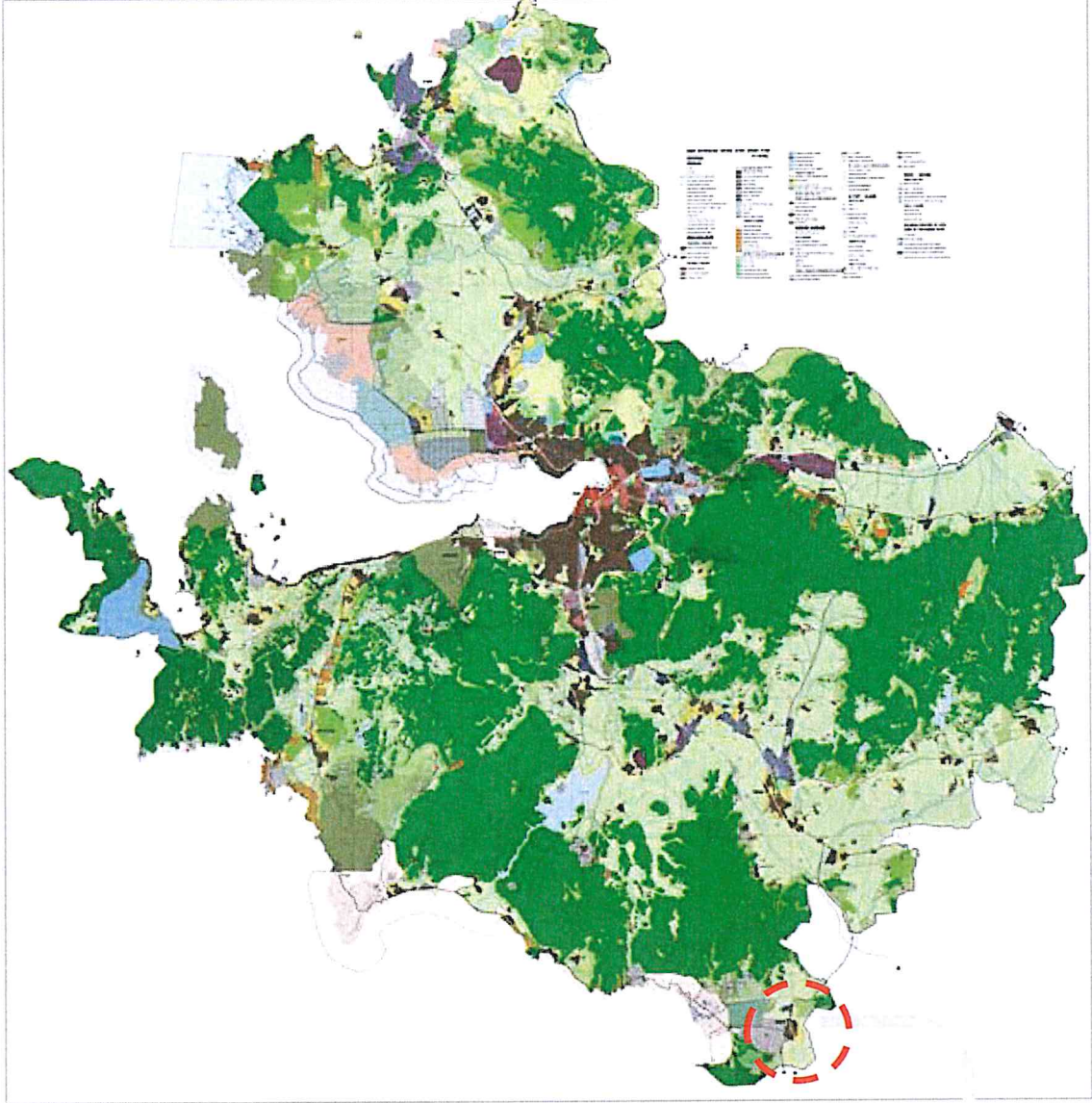
2.1.3 İzmir Büyükşehir Bütünü 1/25.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı

İzmir Büyükşehir Belediyesince Büyükşehir Belediyesi kanunu ve 644 sayılı KHK da tanımlanan yetki kullanılarak hazırlanmış olan "1/25000 Ölçekli İzmir Büyükşehir Bütünü Çevre Düzeni Planı", İzmir Büyükşehir Belediye Meclisi'nin 12.09.2012 tarih ve 05/843 sayılı kararı ile uygun görülerek Başkanlık makamınca 08.10.2012 tarihinde onaylanmıştır.

Planın amacı; İzmir kenti ve çevresinde yaşanan hızlı ve kontrolsüz kentleşmenin, parçacı ve sektörel planlamanın yarattığı sorunların ortadan kaldırılması, kentleşme ve sanayileşmenin kontrollü gelişiminin sağlanması ve gelişmelerin sürdürülebilir kılınması, ekolojik dengeyi bozacak müdahalelerin engellenmesi, 2030 yılı hedef alınarak kültürel ve doğal değerlerin korunmasını sağlayacak biçimde gelişmenin yönlendirilmesidir.

İzmir Büyükşehir Bütünü Çevre Düzeni Planı'nda Selçuk yerleşimi Kentsel Yerleşik Alan olarak gösterilmiş olup Selçuk kenti için doğu yönünde Gelişme Alanları belirlenmiştir. Kentin güney çıkışında Küçük Sanayi Alanı ve kentin kuzeyinde Tarımsal Sanayi Alanı öngörülmüştür. Kentin batısında ise Efes Antik Kentini içine alan arkeolojik sit alanı sınırları gösterilmiştir.

Şekil 2-3 İzmir Büyükşehir Bütünü 1/25.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı





2.2 Nazım ve Uygulama İmar Planları

2.2.1 Selçuk Nazım İmar Planı

1/5000 Ölçekli Selçuk Nazım İmar Planı, İzmir Büyükşehir Belediye Meclisi'nin 15.04.2016 tarih, 97509404.301.05.421 sayılı kararı ile uygun görülerek, İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığınca 20.05.2016 tarihinde onaylanmıştır.

Üst ölçek Nazım İmar Planı kararlarında bölgelemeye ilişkin kararlar, onaylı uygulama imar planı kararları ve üst ölçekli plan İzmir Büyükşehir Bütünü Çevre Düzeni Planı kararları dikkate alınarak belirlenmiştir. Bu kapsamda, mevcut Selçuk yerleşmesine ilişkin planlar ile kuzeyde Tarımsal Sanayi Alanı planları ve güneyde Toplu Konut Alanı planları bütünleştirilmiştir. Yerleşik alanın batı kısmında bulunan, 1. derece arkeolojik sit ve 3. derece arkeolojik sit alanı için hazırlanmış ve onaylanmış olan 1/5000 ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı ve kentsel sit alanı için hazırlanmış ve yürürlükte olan Koruma Amaçlı İmar Planları ile plan kararlarının bütünleştirilmesi sağlanmıştır.

Nazım imar planı çalışmasında İzmir Selçuk kent nüfusu gelişimleri göz önünde bulundurulmuş ve ilave konut alanı düzenlemesi yapılmamıştır. Nazım imar planında konut alanları yerleşik ve gelişme konut alanları olarak iki ana başlık altında ve üç farklı yoğunlukta ele alınarak planlanmıştır. Bu kapsamda, yerleşik konut alanları; az yoğunlukta 300 kişi/ha; orta yoğunlukta 600 kişi/ha; yüksek yoğunlukta 900 kişi/ha olarak planlanmıştır. Kentsel sit alanı ve etkileşim geçiş sahası koruma amaçlı imar planı çalışması sınırları içerisinde, nazım imar planında mevcut konut alanları için belirtilmiş olan 3 farklı yoğunluk alanı da etkili olmuştur.

Yerleşik konut alanları yoğunlukların yanı sıra, mevcut yapılaşmalar ve plan kararları açısından geliştirilecek müdahale kararları bakımından da 3 farklı gruba ayrılmıştır. Yoğunluk kararlarından bağımsız olarak yapılan bu düzenleme ile yerleşik konut alanları "yoğunluğu ve yapı düzeni korunacak", "yoğunluğu ve yapı düzeni düzeltilecek", "yoğunluğu ve yapı düzeni yenilenecek" alanlar olarak planlanmıştır. Planlama çalışmasına konu olan etkileşim geçiş sahası içerisinde yer alan konut alanlarından yoğunluğu ve yapı düzeni düzeltilecek alan kararı bulunmaktadır.

Ulaşım kararları açısından, Selçuk kent merkezinde var olan demir yolu hatlarının metro standartlarına yükseltilmesi ile oluşan İZBAN projesinin, Selçuk ilçe merkezine uzatılması sonucunda kentin doğu ile batısı arasındaki kopukluğu azaltılması noktasında gerçekleştirilen ulaşım kararlar da bu planda yer almaktadır. Bu kapsamda kentin doğu bölümüne güneyde küçük sanayi sitesinin bulunduğu bölümden başlayan, Yenikent bölümünden kuzeye yönelen ve Şirince yolunu da geçerek, Zeytinköy kavşağı ile bağlantı sağlayan aks düzenlemesi yapılmıştır.

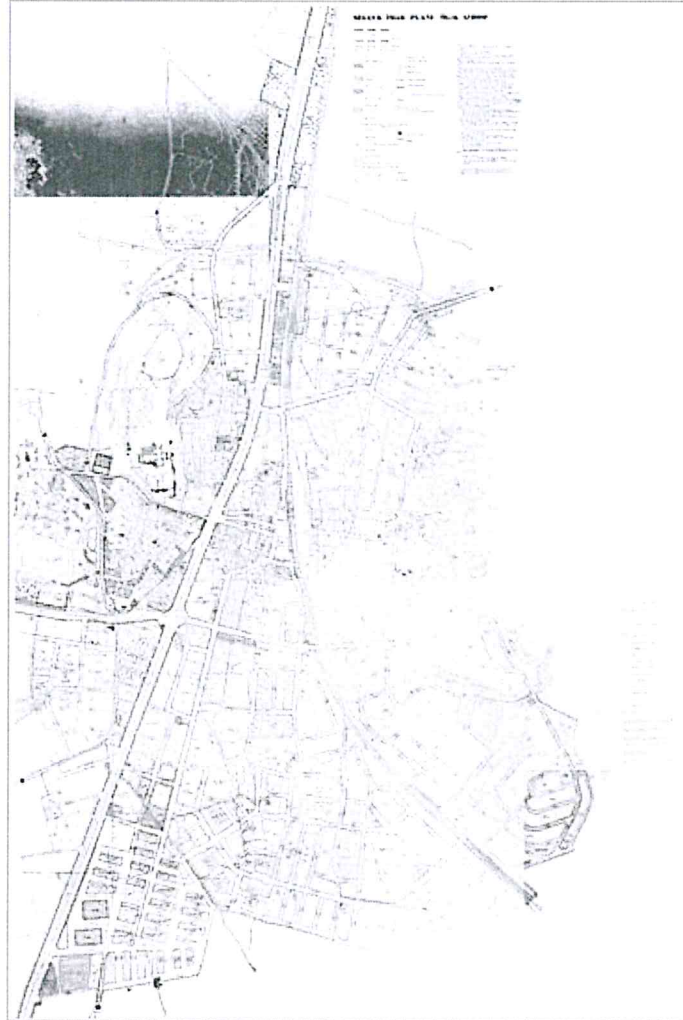
Koruma amaçlı imar planı çalışmasına konu olan alanlardan Kentsel+3. Derece Arkeolojik Sit alanı olan bölge Nazım İmar Planı onay sınırı dışında kalan bölgelerdendir. Ancak, Etkileşim Geçiş Sahası olarak koruma amaçlı imar planı çalışmasına konu olan alanlar ise Nazım İmar Planı içinde yer almaktadır. Bu alanlar nazım imar planında genel olarak Ticaret+Konut karma kullanımlı alanlar ve konut alanları olarak planlanmıştır.



2.2.2 Selçuk Uygulama İmar Planı

Koruma amaçlı imar planı çalışmasına konu olan alanlardan Etkileşim Geçiş Sahası olarak belirlenmiş olan bölgelere ait mevcut uygulama imar planı kararları Selçuk kentinin bütününe yönelik İller Bankası Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanmış olan imar planı kararlarından oluşmaktadır. Selçuk Belediye Meclisince onaylanarak yürürlüğe girmiş olan imar planları üzerinde, üst ölçekli plan kararlarına bağlı kalınarak farklı tarihlerde değişiklik, ilave ve revizyon çalışmaları gerçekleştirilmiş olsa da planın bütünlüğü korunmuştur. Günümüze dek büyük ölçüde uygulama görmüş olan planlar, üst ölçekli plan kararlarının da etkisiyle, kompakt bir kent oluşumuna yönelmiş, yapılaşma alanları yaygınlaştırılmamıştır. Bu plan kararlarıyla, Antik Efes kentine yakın konumda olmasa da, arkeolojik sit sınırlarına bitişik bölümlere kadar konut alanı düzenlemeleri yapılmıştır. Plan kararlarıyla, yerleşmenin güneyinde küçük sanayi sitesi düzenlemesi yapılırken, konut alanları genellikle doğu ve güney yönde geliştirilmiş, kısmen de İzmir-Aydın karayolunun batısında düzenlenmiştir. İller Bankası Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanmış olan bu planların Karayolu doğusunda kalan bölümleri Nazım İmar Planı kararları doğrultusunda 2018 yılında revize edilerek yenilenmiştir.

Şekil 2-5 Selçuk Onaylı Uygulama İmar Planı





Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı sınırları içinde kalan alanların alansal büyüklüklerine bakıldığında; 1336 hektar büyüklüğündeki alanın I. Derece Arkeolojik Sit olduğu, 38 hektar büyüklüğündeki alanın ise III. Derece Arkeolojik Sit olduğu görülmektedir.

1/5000 ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı ile arazi kullanım kararları şekillendirilmiş, ulaşım sistemi çözüme kavuşturulmuş, farklı derecedeki arkeolojik sitlere ilişkin olarak Koruma Yüksek Kurulu tarafından alınmış olan ilke kararları ve üst ölçekli plan kararları doğrultusunda arazi kullanım kararları geliştirilmiştir.

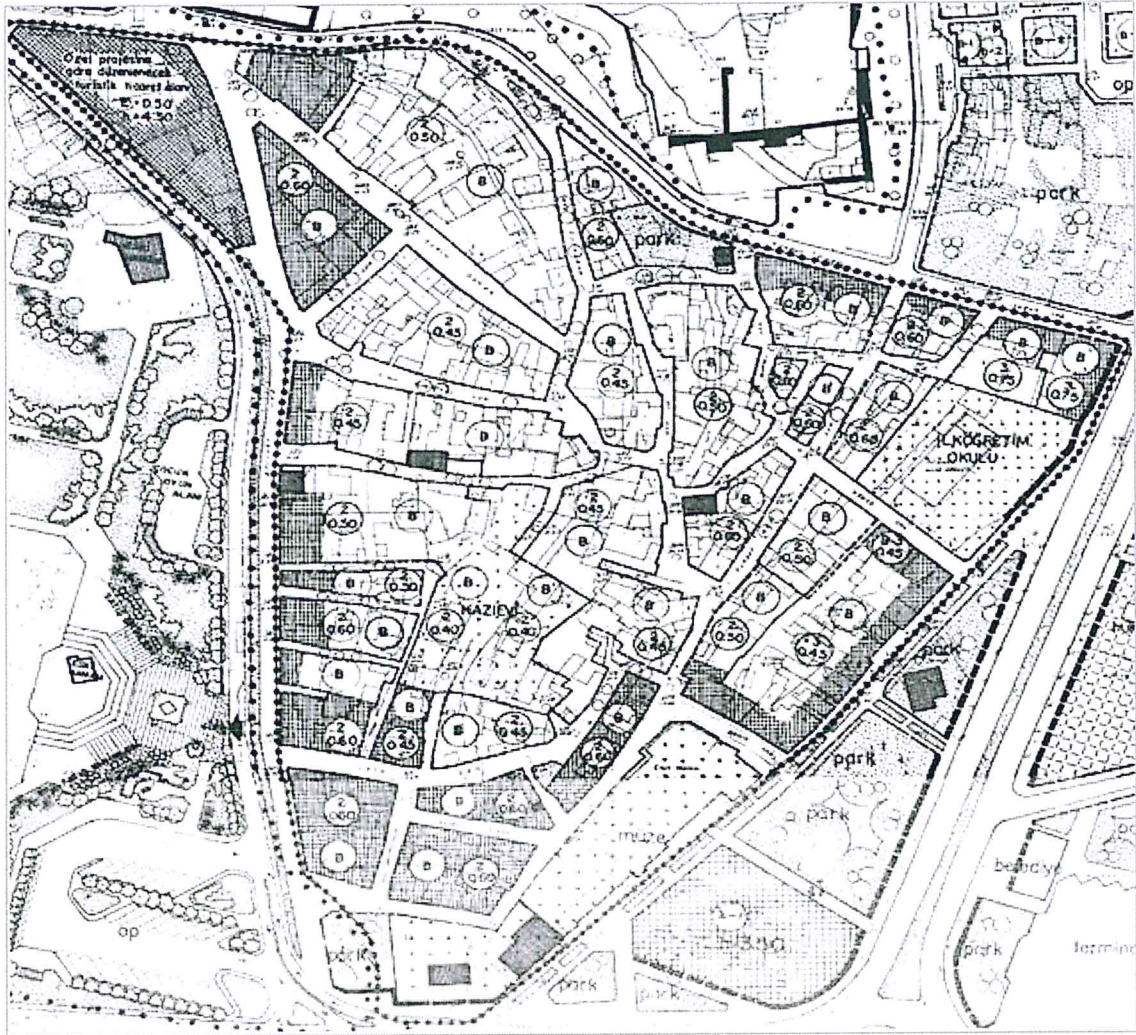
Planın temel kararlarına genel olarak bakıldığında;

- 1. derece arkeolojik sit sınırı içinde kalan alanlar ile 3. derece arkeolojik sit alanının çevresiyle olan ulaşım bağlantıları düzenlenmiş, Selçuk-Kuşadası ve Selçuk-Aydın bağlantısını sağlayan karayolu bağlantıları yerinde korunurken, alana girişler için bu yoldan kavşak yaparak ayrılan yollar kullanılmıştır.
- Efes Ören Yeri ve çevresinde 5 farklı bölgede Çevre Düzenleme Projelerinin hazırlanması öngörülmüştür (A Bölgesi-Liman Kapısı: Giriş, Ziyaretçi Kabul ve Tanıtım Birimi, B Bölgesi-Efes Üst Kapı: Giriş, C Bölgesi-Magnesia Kapısı, D Bölgesi-Yedi Uyuyanlar, E Bölgesi-Artemision-St. Jean Bazilikası-Selçuk Kalesi).
- Planlama alanı sınırları içerisinde, üç farklı bölgede yer alan III. derece arkeolojik sit alanlarından güneyde bulunan ve tarımsal nitelik taşıyan bölüm tarımsal niteliği korunacak alan olarak planlanmıştır.
- Planlama alanının kuzeydoğusunda, Selçuk Kalesi'nin doğusunda bulunan ve tamamına yakını yapılaşmış durumda olan III. derece arkeolojik sit sınırları içerisindeki alanlar ise net 300 kişi/ha yoğunlukta yerleşik konut alanı olarak planlanmıştır.
- Planlama alanının doğusunda, Selçuk-Kuşadası yolunun güneyinde, Selçuk-Aydın karayolunun batısında bulunan kısmen yapılaşmış alanlar ise sit kararı öncesinde geçerli plan kararları doğrultusunda planlanmış, yerleşik konut alanları, turizm tesis alanları, sosyal donatı alanları ile beraber açık ve yeşil alan kullanımı kararları getirilmiştir. Bu alandaki yerleşik konut alanlarında net yoğunluk 300 kişi/ha, turizm tesis alanlarında emsal=0,90 olarak belirlenmiştir.

2.2.4 Selçuk Kentsel Sit Koruma Amaçlı İmar Planı

Günümüzde Kentsel+3.Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak planlama çalışmasına konu olan alanlarda var olan mevcut koruma amaçlı imar planları, Selçuk kentsel sit alanı için hazırlanmıştır. Kentsel sit alanı, İzmir-Aydın Karayolu'nun batısında, karayolu ile Efes Antik kenti çevresinde belirlenmiş olan 1. Derece Arkeolojik Sit sınırlarının arasında, geçmişte Artemision'un bulunduğu alan ile bitişik konumda yer almaktadır. Kentsel sit alanının büyüklüğü yaklaşık 9,8 hektardır. Alanın kuzeyinde sınır St. Jean Kilisesi'ne ve İsabey Camisi'ne dayanırken, güneydeki sınırı Selçuk'u Pamucak sahiline ve Kuşadası'na bağlayan karayolu belirlemektedir. Kentsel sit alanının güneyi, batısı ve kuzeyi, 1. derece arkeolojik sit alanı tarafından çevrelenmiştir. Günümüzde Selçuk yerleşmesinin bir parçası olan, Ayasuluk Tepesinin güney bölümünü oluşturan ve tarihten günümüze dek yerleşime konu olduğu belirlenen alan için hazırlanmış, onaylanmış olan Selçuk Kentsel Sit Alanı Koruma Amaçlı İmar Planı aşağıdaki şekilde gösterilmiştir.

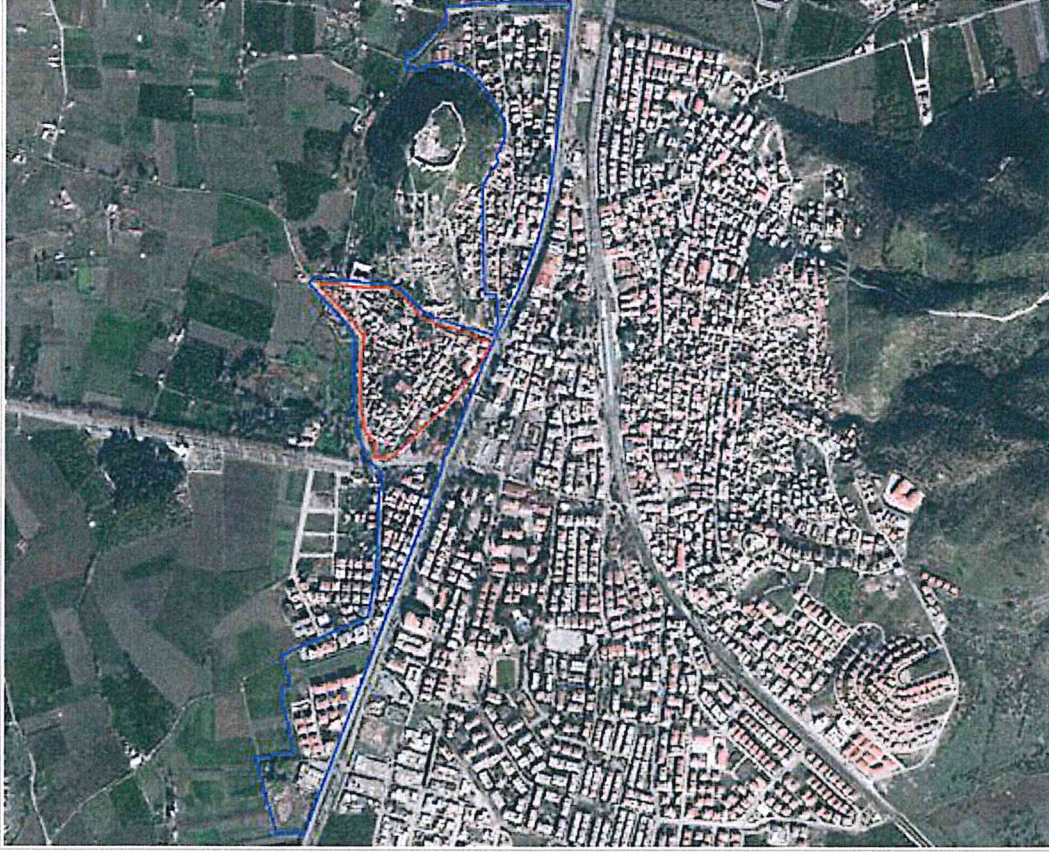
Şekil 2-7 Selçuk Kentsel Sit Alanı Koruma Amaçlı İmar Planı



3 KORUMAYA YÖNELİK KARARLAR

Koruma amaçlı imar planı çalışmasına konu olan alanlar, Selçuk Kentsel+3.Derece Arkeolojik Sit Alanı ile bu alanın kuzey ve güneyinde belirlenmiş olan Etkileşim Geçiş Sahasını kapsamaktadır. Söz konusu alanların batısında kalan bölümler genel olarak 1. Derece Arkeolojik Sit Alanları ve kısmen 3. Derece Arkeolojik Sit Alanı olan bölgelerden oluşmaktadır. Alanın doğu sınırını ise İzmir-Aydın Karayolu tanımlamaktadır. Planlama çalışmasına konu olan Kentsel+3. Derece Arkeolojik Sit Alanı ile Etkileşim Geçiş Sahası sınırlarının Selçuk kenti içindeki konumu aşağıdaki şekilde gösterilmiştir.

Şekil 3-1 Planlama Alanında Kentsel+3.Derece Arkeolojik Sit Alanı ve Etkileşim Geçiş Sahası Sınırları



3.1 Sit Sınırlarının Biçimlenme Süreci

Kentsel Sit Alanı Kararı: Selçuk ilçesi ve Atatürk mahallesinde, Ayasuluk Kalesi ve St. Jean Bazilikasının güneyinde, Efes müzesinin kuzeyinde ve Artemis tapınağı ile Atatürk caddesi arasında kalan bölge İzmir I Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun **13.04.1989 gün ve 974 sayılı kararı ile kentsel sit alanı olarak belirlenmiştir.** Aynı kararda “*Kentsel sit sınırlarının işlendiği içerisindeki tescilli ve tescile önerilen taşınmazların işaretlendiği 1/1000 ölçekli paftasının, bölgeye ait ayrıntılı fotoğrafların, konuya ilişkin raporun Efes Müzesince hazırlanarak Kurula iletilmesi*” istenmiştir. Yapılan çalışmalar sonucu alınmış olan 09.11.1989 gün ve 1341 sayılı kararla da alana yönelik “*Koruma Amaçlı İmar Planı hazırlanması gerektiğine*” karar verilmiştir.



Kentsel Sit Alanı Koruma Amaçlı İmar Planı Kararı: Kentsel Sit Alanı için hazırlanan 1/1000 ve 1/500 ölçekli Koruma Amaçlı İmar Planları İzmir 1 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun **15.09.1994 gün ve 5286 sayılı kararı ile uygun bulunarak Selçuk Belediye Meclisi tarafından onaylanmıştır.**

3. Derece Arkeolojik Sit Alanı Kararı: İzmir 1 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından alınan **11.09.2018 gün ve 7997 sayılı karar** ile Kentsel Sit sınırları içinde kalan alanlara ilişkin; "kentsel sitin yanı sıra 3. Derece Arkeolojik Sit olarak tesciline" karar verilmiştir. Alınan karar sonucunda sınır değişikliği olmaksızın kentsel sit alanı olan bölge "Kentsel+3. Derece Arkeolojik Sit" haline gelmiştir.

3.2 Etkileşim Geçiş Sahası Sınırlarının Belirlenmesi

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nda, kentsel sit alanlarının çevresinde bir etkileme geçiş alanı (etkileşim-geçiş sahası) belirlenmesi ve belirlenecek bu alanın da koruma amaçlı imar planı sınırları içine alınmasının gerekliliğinden söz edilmiş ve konu Kanun'un 3. Maddesinde düzenlenmiştir:

"Etkileşim-geçiş sahası: korunması gerekli kültür varlıklarını ve sit alanlarını doğrudan etkileyen, sit bölgeleriyle bütünlük gösteren, daha önceden sit sınırları içindeyken sit sınırları dışına çıkarılmış veya sit sınırları dışında tutulmuş korunacak sokak, meydan, yapı grupları ve benzerlerinin yer aldığı, sit bölgeleri arasında kalmış, sitleri doğrudan etkileyen veya koruma amaçlı imar planlarının hazırlanma aşamasında göz önünde bulundurulması gereken alanlardır."

Diğer yandan, Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu tarafından alınan 19.04.1996 tarihli 420 sayılı İlke Kararı'nda "Planlama Sırasında Etkileme Geçiş Alanı Olarak Göz önüne Alınması Gerekli Görülen Alanlara (Planlama Sınırları) İlişkin Esaslar" belirlenmiştir.

İlke kararında;

"Ülkemizde bulunan korunması gerekli kültür varlıklarının ve sit alanlarının korunması ve gelecek kuşaklara aktarılabilmesi, tespit, tecil ve koruma olgularının planlama disiplini altında bütünleştirilmesiyle gerçekleştirilebilir.

Ancak sit alanlarının korunabilmesi için salt bu alanların değil bu alanları doğrudan etkileyen geçiş bölgelerinin de sit alanı ile birlikte uyumlu ve sağlıklı bir planlama anlayışı içinde ele alınması zorunludur. Bu nedenle;

1. Koruma amaçlı imar planları yapımı sırasında sit bölgeleri ile bütünlük gösteren, yoğunluk ve yerleşme düzeninin sit bölgeleri ile uyum içinde oluşması ve gelişmesi öngörülen, siti bütünleyen alanlardan;

- a) Daha önceden sit sınırları içindeyken sit sınırları dışına çıkarılmış - bozulmuş sitlerin,**
- b) Sit sınırları dışında tutulmuş korunacak sokak, meydan yapı grupları ve benzerlerinin,**
- c) Sit bölgeleri arasında kalmış sitleri doğrudan etkileyen kurul denetiminin yapılamadığı alanların,**



Fiziki planlama ve koruma sorunlarının çözümünü sağlamak amacıyla planlama sırasında "Etkileme Geçiş Alanı" olarak planlama sınırları içerisinde alınmasına,

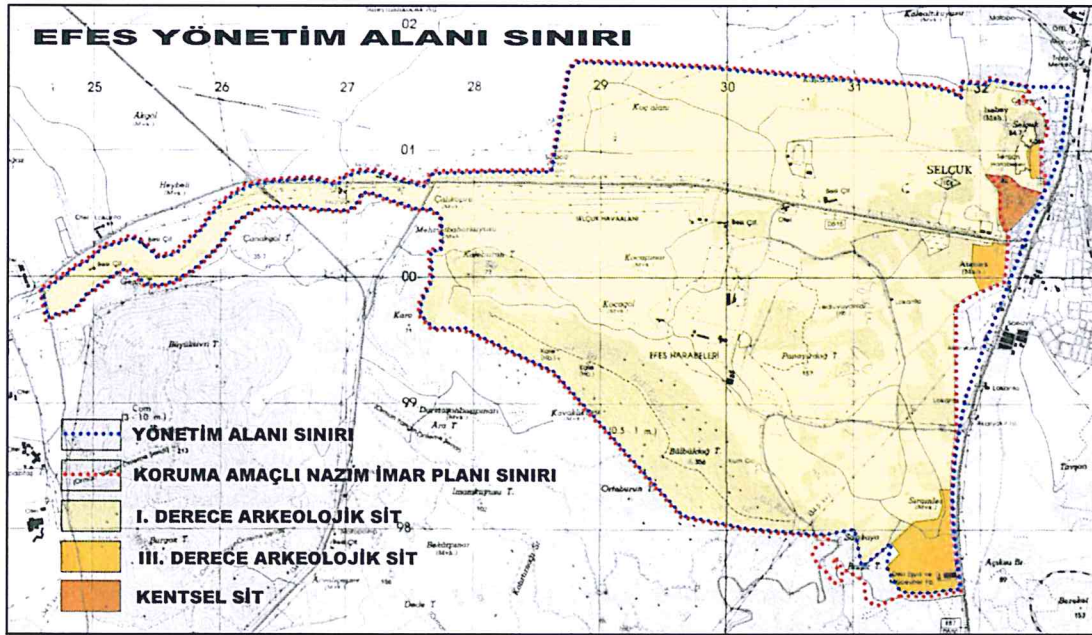
2. Bu alanların, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü veya ilgili koruma kurullarının önerisi ile ilgili koruma kurullarınca belirlenmesi, planlama sırasında değiştirilmesi gerekli görülürse yine ilgili koruma kurulu görüş ve kararının alınmasına,

3. Bu alanlarda ilgili koruma kurulu kararı ile plan değişiklikleri yapılabileceği”

belirtilmiştir.

Diğer yandan, UNESCO Dünya Kültür Mirası Listesi'nde yer alan Efes Antik Kenti için belirlenmiş olan Yönetim Alanı sınırı kısmen Selçuk kenti içine kadar ulaşmakta ve Yönetim Alanı sınırı İzmir-Aydın karayoluna dayanmakta olup, arkeolojik sit alanlarının yanı sıra, sit statüsü bulunmayan alanlar da Yönetim Alanı sınırı içine dahil edilmiştir.

Şekil 3-2 Efes Yönetim Alanı Sınırı



Alan Yönetimi İle Anıt Eser Kurulunun Kuruluş Ve Görevleri İle Yönetim Alanlarının Belirlenmesine İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "Yönetim planının uygulanması ve denetlenmesi" başlıklı 13'üncü maddesinde yer alan; "Yönetim alanı kapsamındaki taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile sit alanlarında yönetim planı ile yapılması öngörülen çalışmalara ilişkin her türlü inşai ve fiziki müdahale ve fonksiyon değişiklikleri ile bunlara ait plan ve proje için Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun izninin alınması zorunludur" şeklindeki düzenleme gereğince bölge Etkileşim Geçiş Sahası olarak önerilmiştir. İzmir 1 Numaralı Koruma Bölge Kurulu'nun 29.09.2017 günlü toplantısında alınan 6626 sayılı kararla prensip olarak uygun bulunan Etkileşim Geçiş Sahası sınırları, kentsel sit sınırları içinde kalan alanların aynı zamanda 3. Derece arkeolojik sit olarak tescil edildiği 11.09.2018 gün ve 7997 sayılı kararla belirlenmiştir.



3.3 Yapı ve Parsel Tescil Kararları

Kentsel+3.Derece Arkeolojik Sit Alanı ve Etkileşim Geçiş Sahasını kapsayan planlama alanı sınırları içinde 9 adet anıtsal kültür varlığı (I. Grup) ve 2 adet sivil mimarlık örneği (II. Grup) olmak üzere tescil edilerek koruma altına alınmış olan toplam 11 adet tescilli yapı bulunmaktadır. Tescilli kültür varlıklarınının 7'si I. Grup ve 2'si II. Grup olmak üzere dokuzu kentsel sit alanı içinde bulunurken; 2 adet I. Grup tescilli taşınmaz kültür varlığı ise Etkileşim Geçiş Sahası içinde bulunmaktadır.

Tablo 3-1 Planlama Alanı İçinde Bulunan Tescil Kararları

| Adı | Planlama Alanı İçindeki Konumu | Ada No | Parsel No | (Eski Parsel No) | Koruma Grubu | Tescil Kararı |
|--------------------------------------|--------------------------------|--------|-----------|------------------|--------------|---|
| Kılıç Arslan Cami | Kentsel Sit Alanı | 359 | 1 | 4669 | I. Grup | GEEAYK'nun 14.5.1976/A-14 GEEAYK'nun 14.07.1979/A-1407 sayılı kararları |
| Tonozlu Yapı (Han) | Kentsel Sit Alanı | 365 | 6 | 4568 | I. Grup | GEEAYK'nun 145.1976/A-14 GEEAYK'nun 14.07.1979/A-1407 sayılı kararları |
| Saadet Hatun Hamamı | Kentsel Sit Alanı | 365 | 1 | 8557 | I. Grup | GEEAYK'nun 145.1976/A-14 GEEAYK'nun 14.07.1979/A-1407 sayılı kararları |
| İsa Bey İmaretî Ayasuluğ Kütüphanesi | Kentsel Sit Alanı | 357 | 7 | 4612 | I. Grup | GEEAYK'nun 145.1976/A-14 GEEAYK'nun 14.07.1979/A-1407 sayılı kararları |
| Hamam Kalıntısı | Kentsel Sit Alanı | 362 | 8 | 4593 | I. Grup | GEEAYK'nun 145.1976/A-14 GEEAYK'nun 14.07.1979/A-1407 sayılı kararları |
| Eski Yapı Kalıntısı | Kentsel Sit Alanı | 358 | 9 | 4659 | I. Grup | GEEAYK'nun 14.07.1979/A-1407 sayılı kararı |
| Alpaslan Mescidi | Kentsel Sit Alanı | 349 | 1 | 4617 | I. Grup | GEEAYK'nun 145.1976/A-14 GEEAYK'nun 14.07.1979/A-1407 sayılı kararları |
| İshak Bey Cami ve Çeşme | Etkileşim Geçiş Sahası | 377 | 1 | 4795 | I. Grup | GEEAYK'nun 145.1976/A-14 GEEAYK'nun 14.07.1979/A-1407 sayılı kararları |
| Siğla Bey Türbesi | Etkileşim Geçiş Sahası | 375 | 1 | 4829 | I. Grup | GEEAYK'nun 145.1976/A-14 GEEAYK'nun 14.07.1979/A-1407 sayılı kararları |
| Konut | Kentsel Sit Alanı | 361 | 1 | 4595 | II. Grup | İzmir II numaralı KTVKKB 25.04.2008/3837 sayılı kararı |
| | | 361 | 2 | 4596 | | |

Yukarıda yer verilen yapılara ilişkin tescil kararlarının yanı sıra, Etkileşim Geçiş Sahası içinde bulunan 281 ada 6 parsel (Eski 3447 parsel) üzerinde yapılan temel hafriyatı sırasında kültür varlığına rastlanması sonucunda Efes Müzesi tarafından kurtarma kazıları yapılmış, yapılan kurtarma kazıları sonucunda ikisi Mezar Anıtı olmak üzere 8 adet mezar ortaya çıkarılmış, parsel İzmir 2 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 23.03.2006 gün ve 1990 sayılı kararıyla Korunması gerekli Taşınmaz Kültür Varlığı olarak tescil edilmiştir.



3.4 Tescile Önerilen Yapılar

Koruma amaçlı imar planı çalışmasına konu olan alan sınırları içinde yapılara yönelik tespit çalışmaları sonucunda, kentsel sit sınırları içinde iki yapının tescile önerilmesi kararlaştırılmıştır. Tescile önerilen yapılar tapuda 350 ada 18 parsel ve 363 ada 8 parselde kayıtlıdır.

Tescile önerilen 350 ada 18 parselde bulunan yapı malzemesi taş tuğla almaşıktır ve yapım sistemi yığmadır. Z+1 katlı yapı bitişik nizamdır. Yapıya bahçeden girilmektedir. Bahçe giriş kapısı ahşaptır. Üzerinde yine ahşap bir saçak yer almaktadır. Saçağın üzeri alaturka kiremitlidir. Yapının sokak cephesinde zemin katta ve birinci katta birer pencere yer almaktadır. Bu pencereler ½ oranında, ahşap doğramalı ve ahşap kepenklidir. Yapı kırma çatılı, alaturka kiremit örtülüdür. İki kademeli bir saçak altı silmesi vardır.

Fotoğraf 3.1 Tescile Önerilen 1.Yapı



Tescile önerilen 363 ada 8 parselde bulunan yapı malzemesi taş ve yapım sistemi yığmadır. Z+1 katlı yapı bitişik nizamdır. Simetrik cephe düzenine sahip yapıda, ön cepheden geriye çekilerek oluşturulan niş içerisinde yer alan giriş kapısına iki adet basamakla ulaşılmaktadır. Kapının iki yanında birer pencere yer almaktadır. İkinci kat cephesinde ortada bir cumba, cumbanın iki yanında birer pencere yer almaktadır. Bu pencereler ½ oranında, ahşap doğramalı ve demir parmaklıklılıdır. Ahşap strüktürlü cumbanın alt tarafı ahşap kafes, üst kısmı ise ahşap doğramalı penceredir. Cumbanın çatısı yapının çatısı ile bütündür. Yapı beşik çatılı, Marsilya kiremit örtülüdür.

Fotoğraf 3.2 Tescile Önerilen 2.Yapı



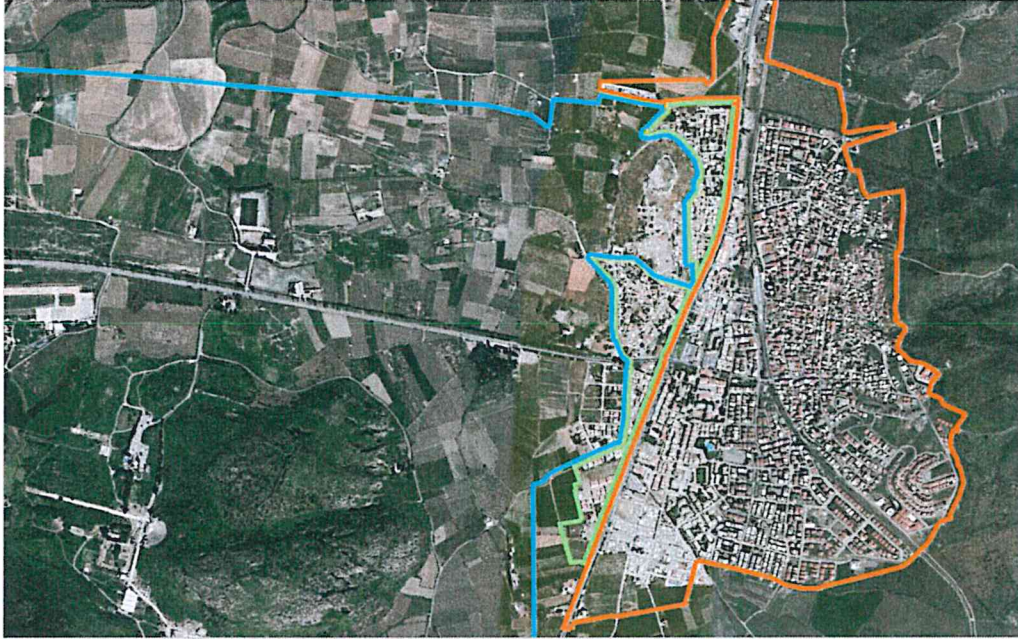
4 PLANLAMA KARARLARI

4.1 Planlama Alanı ve Genel Yaklaşım

Başlangıçta tek bir plan kararıyla planlanmış olan Selçuk kentinin batısında kalan bölümlerde zaman içinde ilan edilen sit kararlarıyla (Efes 1. derece arkeolojik ve 3. derece arkeolojik sit alanları) onaylı planlar geçerliliğini yitirmiş, bu alanlara yönelik koruma amaçlı imar planları hazırlanmış, kısmen kenarlaşan bu planlarla tek plan ortadan kalkmış, farklı sınırlar içinde, farklı statülerde planlar yürürlük kazanmıştır. 1989 yılında belirlenen Kentsel Sit alanı için hazırlanan ve 1994 yılında onaylanan Koruma Amaçlı İmar Planı ile yerleşmede var olan onaylı plan sayısı ikiye çıkarken, Efes Antik kenti 1. Derece Arkeolojik Sit Alanı ile bu alan sınırlarının yerleşme ile kesiştiği bölgelerde belirlenmiş 3. Derece Arkeolojik Sit Alanları için hazırlanmış ve onaylanmış olan koruma planları ise üçüncü farklı nitelikte planları oluşturmuştur. "Etkileşim Geçiş Sahası" kararı ile kentte var olan farklı nitelikteki plan bölümlerine bir yenisi daha eklenmektedir.

Aşağıda yer verilen şekilde turuncu renk ile tanımlanan alanlar kentin bütüncül uygulama imar planı sınırları içindeki alanlardan koruma amaçlı plan üretimi gerektirmeyen ve 2018 yılında revize edilen uygulama imar planı bulunan bölümleri, batıda kalan mavi sınır ile tanımlı alanlar Efes Antik Kenti Arkeolojik Sit Alanlarına ilişkin onaylı Koruma Amaçlı İmar Planı bulunan alanları tanımlamaktadır. Bu çalışmaya konu olan "Kentsel+3.Derece Arkeolojik Sit Alanı ve Etkileşim Geçiş Sahası" ise arada kalan ve yeşil renkli sınır ile tanımlanmış olan bölgedir. Bu alanın Etkileşim Geçiş Sahası olarak tanımlanan bölümleri 2016 yılında onaylanmış olan 1/5000 ölçekli Selçuk Nazım İmar Planı içinde yer almışsa da, kentsel ve 3. Derece arkeolojik sit niteliğine sahip olan bölümleri Nazım İmar Planı sınırları dışında bırakılmıştır.

Şekil 4-1 Planlama Alanı Sınırları





4.2 Kentsel+3.Derece Arkeolojik Sit Alanına İlişkin Kararlar

Kentsel Sit Alanı kararı doğrultusunda 1/1000 ve 1/500 ölçekte hazırlanmış ve onaylanmış, 1994 yılından günümüze dek uygulanan koruma amaçlı imar planı bulunan Kentsel+3.Derece Arkeolojik Sit Alanı'na ilişkin Nazım İmar Planı kararları, uygulamada yaşanan sorunlar, 1994-2022 arası uygulamaların sonuçları, güncel veriler, alanın aynı zamanda 3. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak belirlenmiş olması gibi gelişmeler dikkate alınarak geliştirilmiştir.

Kentsel+3.Derece Arkeolojik Sit Alanının genelde konut alanı olarak korunması benimsenmiş, alanın doğusunda Atatürk Caddesi ve Uğur Mumcu Sevgi Yolu cepheli bölgedeki yapı adalarının ana yola cepheli bölümleri ile planın kuzeybatı sınırında, İsabey Camii'sine cepheli olarak bulunan yapı adası planda Ticaret+Konut karma kullanımlı alanlar olarak düzenlenmiştir. Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı kararlarında kentsel sit alanı bölümü için orta yoğunlukta (151/300 kişi/ha) yerleşik konut alanı tanımlaması yapılmıştır.

Kentsel+3.derece arkeolojik sit alanı sınırları içinde nazım imar planında yer alan kullanımlar Efes Müzesi alanı ve Efes Kazı Evi alanından oluşan kültürel tesis alanları ile İsabey İlkokulu'ndan oluşan eğitim tesisi alanı, sosyal tesis alanları, cami alanları ve yeşil alanlardan oluşmaktadır.

4.3 Etkileşim Geçiş Sahasına İlişkin Kararlar

Etkileşim Geçiş Sahası olarak belirlenmesi öncesinde onaylı 1/5000 ölçekli nazım imar planı bulunan ve bu çalışma ile Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı hazırlanan etkileşim geçiş sahası içinde kalan alanlar konum açısından Kentsel+3.Derece Arkeolojik Sit Alanının kuzey ve güneyinde iki farklı bölümden oluşmaktadır. Her iki bölümde de onaylı nazım ve uygulama imar planları bulunurken, 1/5000 ölçekli olarak hazırlanan ve 2016 yılında onaylanmış olan Selçuk Nazım İmar Planı'nda da bu bölümler genel olarak konut alanı ve ticaret+konut alanı olarak planlanmış alanlardan oluşmaktadır. Etkileşim Geçiş Sahası belirlenmesi (2018) öncesinde, hazırlanmış ve onaylanmış olan Nazım İmar Planı kararları, bölgenin Etkileşim Geçiş Sahası olarak belirlenmesi dikkate alınarak bu planlama çalışmasıyla birlikte yeniden ele alınmış, 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı İmar Planı çalışması ile eş zamanlı 1/5000 ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı da hazırlanmıştır. Alana yönelik, özellikle mevcut yapılaşmalar ve onaylı uygulama imar planı kararları da dikkate alınarak yapılan değerlendirmeler sonucunda, alan kullanımına yönelik nazım imar planı kararlarında kısmen değişikliğe gidilmiş, aşağıda ilgili bölümde açıklanan gerekçelerle ticaret+konut karma kullanımlı alanların bir bölümü konut alanına dönüştürülmüştür.

4.3.1 Konut Alanları ve Ticaret+Konut Karma Kullanım Alanları

Selçuk Nazım İmar Planı hazırlanması kapsamında yapılan nüfus projeksiyonlarında 2030 yılı nüfusu 43.000 kişi olarak kabul edilmiş ve planın yapıldığı tarihlerde 28.600 kişi olan kent nüfusuna 2030 yılına kadar nüfusa 14.400 kişinin daha ekleneceği hesaplanmıştır. Nazım imar planı aşamasında mevcut uygulama imar planlarının henüz yapılaşmamış bölümlerinin nüfus kapasitesi 11.300 kişi olarak belirlenmiş ve 2030 yılına kadar 3100 kişilik ilave konut alanı gereksinimi olduğu belirtilmiştir. Nazım imar planına yapılan ilave gelişme alanı düzenlemesi ile yaklaşık 1800 kişilik ilave alan düzenlemesi yapılabilmiş, 1300 kişilik konut alanı ihtiyacının ise yapılacak revizyon



çalışmalarından karşılanması gerektiği belirtilmiştir. Ancak revizyon imar planı çalışması tamamlanan bölümlerde mevcut yapılaşma emsalleri korunarak düzenlemeye gidilmiş, bu nüfusa yönelik alan karşılanamamıştır.

Koruma amaçlı nazım imar planı çalışmasına konu olan Etkileşim Geçiş Sahası içinde kalan alanların önemli bir bölümü mevcut nazım imar planında Ticaret+Konut karma kullanımlı alanlar olarak tanımlanmıştır. Kentsel+3.Derece Arkeolojik Sit Alanı güneyinde kalan Etkileşim Geçiş Sahası içindeki alanlar, mevcut uygulama imar planında "Tercihli Kullanım Alanı" olarak planlanmış alanlardandır. Mevcut plan kararlarına göre turizm ve konut kullanımlarının herhangi birinin yer alabileceği alanlar olarak tanımlanmış, konut kullanımına herhangi bir sınırlama getirilmemiştir. Diğer yandan, bu bölgede Atatürk Bulvarı'na cepheli yapıların zemin katlarında yer alan ticaret kullanımları dışında yapıların tamamı konut olarak yapılmıştır. Kentsel+3.Derece Arkeolojik Sit Alanı güneyinde kalan bölümlerin tamamı, geçmiş yıllarda onaylı imar planı kararlarına göre imar uygulaması görmüş, oluşan imar parsellerinin büyük bölümünde de yapılaşmalar tamamlanmıştır. Bu alanlarda mevcut Nazım İmar Planı kararı korunmuştur.

Kentsel+3.Derece Arkeolojik Sit Alanı'nın kuzeyinde, Kale eteğinde belirlenmiş olan Ticaret+Konut karma kullanımlı alanlar ise mevcut planda büyük bölümü Atatürk Bulvarı cepheli olarak zemin kat ticaret yapılaşması öngörülmüş alanlar ile çevresindeki, Atatürk Bulvarına paralel sokaklarda planlanmış konut alanlarından oluşmakta olup, bu alanlarda da ticaret kullanımlarının gelişimi Atatürk Bulvarı'na cepheli parsellerle sınırlı kalmıştır. Diğer sokaklarda ise yapılaşmaların tamamına yakını konut amaçlı yapılaşmasını tamamlamıştır. Bu bölge gelecekte kent merkezinin genişlemesi olası bölge olarak değerlendirilmiştir. Kentsel+3.Derece Arkeolojik Sit Alanı kuzeyinde kalan bölümlerde mevcut durumda var olan bitişik nizam yapılaşmaların, yer yer açıklıklar yaratılarak blok nizama, bahçeli konut yapılaşmasına dönüştürülmesi hedefiyle 1/5000 ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planında bu alanlar "Sağlıklaştırma Alanı" olarak tanımlanmıştır.

4.3.2 Kentsel Çalışma Alanları

4.3.2.1 Belediye Hizmet Alanları

Selçuk Kentsel+3.Derece Arkeolojik Sit Alanı ve Etkileşim Geçiş Sahası için hazırlanan planlama çalışması kapsamında kamusal hizmet alanları, Nazım İmar Planı kararları ve mevcut uygulama imar planı kararları ile uyumlu biçimde iki grupta ele alınarak düzenlenmiştir. Gerek İzmir Büyükşehir Belediyesi ve gerekse Selçuk ilçe belediyesi tarafından hizmetlerin verileceği alanlar 'Belediye Hizmet Alanı' olarak plan kararına dönüştürülmüştür. Belediye hizmet alanları görev ve sorumlulukları kapsamındaki hizmetlerinin götürülebilmesi için mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçları karşılamak üzere kurulan tesisler ile sermayesinin yarısından fazlası belediyeye ait olan şirketlerin sahip olduğu tesislerin yapılabileceği alandır. Etkileşim geçiş sahası içinde, Selçuk Kalesi'nin kuzeyinde kalan bir alanda Belediye Hizmet Alanı düzenlemesi yapılmıştır.

4.3.2.2 Resmi Kurum Alanları

Etkileşim Geçiş Sahası içinde düzenlemesi yapılan Resmi Kurum Alanlarından ikisi kuzey bölümünde, biri güney bölümünde yer almaktadır. Resmi kurum alanı olarak belirtilen alanlar ise genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri ile özel bütçeli idarelerle, belediyeye veya bu kurumlarca



sermayesinin yarısından fazlası karşılanan kuruluşlara, kanunla veya kanunun verdiği yetki ile kurulmuş kamu tüzel kişilerine ait bina ve tesislerin yapıldığı alanlardır. Güneyde bulunan alan Karayolları 21. Şube Şefliği tarafından kullanılmaktadır. Kuzeyde kalan iki tesis alanından biri eski Cezaevi alanı, diğeri ise İlçe Müftülüğü için düzenlenmiş alandır.

4.3.2.3 Ticaret Alanları

Etkileşim Geçiş Sahası içinde ticaret kullanımları büyük oranda Ticaret+Konut kullanımlı karma kullanımlı alanlarında yer alırken, üç farklı noktada Ticaret Alanı düzenlemesi yapılmıştır. Bu alanlarda ilgili mevzuat gereği; iş merkezleri, yönetim binaları, banka, finans kurumları, ofis-büro, çarşı, çok katlı mağazalar, otoparklar, alışveriş merkezleri, konaklama tesisleri, sinema, tiyatro, müze, kütüphane, sergi salonu gibi sosyal ve kültürel tesisler, lokanta, restoran, gazino, düğün salonu gibi eğlenceye yönelik birimler gibi ticaret ve hizmetlere ilişkin yapılar yapılabilecektir. Ticaret alanı olarak tanımlanan alanlarda konut kullanımları yer alamayacaktır.

Planda yer alan ticaret alanlarından kuzey ve güneyde bulunan alanlar, mevcut durumda akaryakıt istasyonu bulunan alanlar arasında yer almaktadır. Selçuk kent bütününe ait Nazım İmar Planı aşamasında bu alanlar, mevcut tesislerin boyutları ve konumları dikkate alınarak Ticaret Alanı olarak tanımlanmıştır. Planda Ticaret Alanı olarak tanımlı üçüncü alan ise Efes Müzesi karşısında, Kuşadası Kavşağına cepheli düzenlenmiş olan alandır. Mevcut durumda restoran, kafe vb. kullanımlar ile turistik eşya satış yerleri bulunan bu alanda mevcut kullanımların sürdürülmesi hedeflenmiştir.

4.3.2.4 Ticaret-Turizm Alanı

Ticaret turizm alanları ticaret kullanımları ile turizm kullanımlarının birlikte yer alabileceği alanlardır. Mevcut uygulama imar planı kararları dikkate alınarak Nazım İmar Planı ile de Ticaret-Turizm Alanı olarak düzenlenmiş olan alan içinde mevcut turizm konaklama tesisi bulunmaktadır.

4.3.3 Sosyal ve Teknik Altyapı Alanları

Etkileşim Geçiş Sahası içinde kalan alanlarda düzenlenmiş olan sosyal ve teknik altyapı tesisleri Hastane Alanı, Cami Alanı ve yeşil alanlardan oluşmaktadır. Cami alanı olarak tanımlı olan alanda tescilli anıtsal kültür varlığı niteliğine sahip olan İshakbey Camisi (377 ada 1 parsel) yer almaktadır. Planda var olan Hastane Alanı, Kuşadası kavşağında var olan mevcut Selçuk Devlet Hastanesi'nin bulunduğu alandır. Mevcut durumda Hastane parseline bitişik konumdaki 375 ada 1 parsel içinde tescilli anıtsal kültür varlığı olan Sığla Bey Türbesi bulunmaktadır. Hastane alanı yaklaşık 0.52 hektar büyüklüktedir.

Koruma amaçlı imar planı kapsamında Etkileşim Geçiş Sahası içinde kalan alanlarda yaklaşık yaklaşık 7.96 hektar açık ve yeşil alan düzenlemesi yapılmıştır. Bu alanların önemli bir bölümü Kentsel+3.Derece Arkeolojik Sit Alanı sınırında, Efes Müzesi önünde var olan park alanı (Ahmet Ferahlı Parkı) oluşurken, kuzey ve güneyde kalan bölümlerde de mahalle ölçeğinde düzenlenmiş yeşil alanlar bulunmaktadır.



4.3.4 Ulaşım-Erişime Yönelik Kararlar

Etkileşim Geçiş Sahası sınırları içinde kalan alanlarda ulaşım düzenlemeleri, tümüyle mevcut imar planı kararlarına göre oluşmuş akslar dikkate alınarak yapılmıştır. Alan içinde, koruma amaçlı imar planı kapsamında düzenlenmiş olan ana taşıt yolları 14.50 metre, 12 metre ve 10 metre genişliğe sahiptir. Alanın kuzeyinde Atatürk Bulvarı'na paralel konumda bulunan Şehit Polis Metin Tavasloğlu Caddesi ana ulaşım aksını oluştururken, alanın güneyinde planda 14.50 metre genişlikte düzenlenmiş olan Atatürk Bulvarı'na paralel Şehit Er Ercüment Bozdoğan Caddesi ana ulaşım aksı niteliğine sahiptir.

4.3.5 Alan Kullanım Durumu

Selçuk Kentsel+3.Derece Arkeolojik Sit Alanı ve Etkileşim geçiş sahası içinde kalan alanların bütününde hazırlanan Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı çalışması sonucunda elde edilen alan dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir. Alan genelinde ortaya çıkan dağılımlara bakıldığında konut alanlarının toplamda %36,19'luk bölümü oluşturduğu görülürken, Konut+Ticaret karma kullanımlı alanların oranı ise %18,67'lik bir orana karşılık gelmektedir.

Tablo 4-1 Planlama Alanı Bütününde Alan Kullanımı

| Alan Dağılımı | Kentsel +3.Derece Arkeolojik Sit Alanı | | Etkileşim-Geçiş Sahası | | Planlama Alanı Toplamı | |
|---------------------------------|--|----------|------------------------|----------|------------------------|----------|
| | Alan (Ha) | Oran (%) | Alan (Ha) | Oran (%) | Alan (Ha) | Oran (%) |
| Mevcut Konut Alanı (Çok Yüksek) | 0.00 | 0.00 | 2.29 | 7.06 | 2.29 | 5.37 |
| Mevcut Konut Alanı (Yüksek) | 0.00 | 0.00 | 2.00 | 6.15 | 2.00 | 4.68 |
| Mevcut Konut Alanı (Orta) | 5.84 | 57.21 | 5.32 | 16.37 | 11.16 | 26.14 |
| Konut-Ticaret Alanı | 1.18 | 11.53 | 6.79 | 20.91 | 7.97 | 18.67 |
| Ticaret Alanı | 0.30 | 2.92 | 0.77 | 2.37 | 1.07 | 2.50 |
| Ticaret-Turizm Alanı | 0.00 | 0.00 | 0.26 | 0.79 | 0.26 | 0.60 |
| Kamu Hizmet Alanı | 0.00 | 0.00 | 0.57 | 1.77 | 0.57 | 1.34 |
| Belediye Hizmet Alanı | 0.00 | 0.00 | 0.23 | 0.69 | 0.23 | 0.53 |
| Eğitim Alanı | 0.43 | 4.19 | 0.00 | 0.00 | 0.43 | 1.00 |
| Kültürel Tesis Alanı | 1.27 | 12.43 | 0.00 | 0.00 | 1.27 | 2.97 |
| Sosyal Tesis Alanı | 0.02 | 0.15 | 0.00 | 0.00 | 0.02 | 0.04 |
| Sağlık Alanı | 0.00 | 0.00 | 0.52 | 1.59 | 0.52 | 1.21 |
| İbadet Alanı | 0.14 | 1.35 | 0.00 | 0.00 | 0.14 | 0.32 |
| Park | 1.05 | 10.24 | 2.58 | 7.96 | 3.63 | 8.50 |
| Su Yüzeyi | 0.00 | 0.00 | 0.74 | 2.29 | 0.74 | 1.74 |
| Otopark | 0.00 | 0.00 | 0.27 | 0.83 | 0.27 | 0.63 |
| Yol | 0.00 | 0.00 | 10.14 | 31.23 | 10.14 | 23.76 |
| Toplam Alan | 10.21 | 100.00 | 32.48 | 100.00 | 42.70 | 100.00 |



egeplan
planlama a.ş.